

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Pavel KOLAŘÍK

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářský studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

**PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI OSOBAMI
ZNEUŽÍVAJÍCÍMI NÁVYKOVÉ LÁTKY**

THE DRUG ADDICTS AND THEIR CRIMES

Autor:

Podpis autora: _____

Pavel Kolařík
A. Muchy č. 1
412 01 Litoměřice

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
66	12	21	21	13	7 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 27.4.2007

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Pavel Kolařík
Adresa:	A. Muchy č. 1, 412 01 Litoměřice
Studijní program:	Sociální práce
Studijní obor:	Penitenciární péče
Kód oboru:	7502R023
Název práce:	PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI OSOBAMI ZNEUŽÍVAJÍCÍMI NÁVYKOVÉ LÁTKY
Název práce v angličtině:	THE DRUG ADDICTS AND THEIR CRIMES
Vedoucí práce:	Mgr. Květuše Sluková
Termín odevzdání práce:	30.4.2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“(Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Pavel Kolařík

Datum: 28.01.2006

Podpis studenta:

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 27.4.2007

Podpis:

Poděkování:

Poděkování patří především vedoucí práce Mgr. Květuši Slukové za její trpělivost, cenné rady a konstruktivní připomínky, také kolegům z Policie ČR, kteří byli nápomocni při realizaci metody dotazníku, a v neposlední řadě též mým blízkým, kteří mi s pochopením poskytli dostatek času, klidu a zázemí pro mou práci.

Název bakalářské práce: Páchání trestné činnosti osobami zneužívajícími návykové látky

Název bakalářské práce: The Drug Addicts and their Crimes

Jméno a příjmení autora: Pavel Kolařík

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2006/2007

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Květuše Sluková

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala drogami jako jedním z výrazných kriminogenních faktorů společnosti a diskutovala jejich problematiku v návaznosti na trestnou činnost, která tento negativní jev v naprosté většině případů doprovází. Cílem práce bylo shrnutí nejpodstatnějších faktů ve vývoji drogové problematiky jako negativního společenského jevu, v druhé části se zaměřením na problematiku zneužívání omamných a psychotropních látek nealkoholového typu v okrese Litoměřice. Pokud se týče struktury práce, tak tu tvořily dvě základní části. Jednalo se o část teoretickou, která se zabývala zpracováním drogové problematiky jako takové, jejími příčinami, následky a průvodními jevy, a dále z části praktické, ve které pomocí metody dotazníků a studia dokumentů byla provedena analýza trestné činnosti vzorku osob z okresu Litoměřice, kteří jsou zneužívateli návykových látek nealkoholového typu. Rovněž tak byla praktická část zaměřena i ke zjištění drogy, která byla na počátku jejich drogové kariéry a ke zjištění toho, jakou úlohu při prvním zneužití drogy sehrálo jejich nejbližší okolí. Za největší přínos práce bylo možné považovat získání přesnějšího pohledu na tuto problematiku a její pochopení v širším kontextu, což v vyústilo v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti prevence.

Klíčová slova: drogová problematika, zneužívání omamných a psychotropních látek, cíl práce, drogová závislost, abúzus drog, trestná činnost, prevence, struktura práce, použité metody, výsledky, návrhy.

Summary:

This bachelors work has occupied with drugs as one of the society expressive crime faktors. This work has discused about drugs problems in relation to criminal activity, that at absolute majority of cases this negativ phenomenom follows. The aim of this bachelors

work was to summarize most important facts in drugs progress as negative society phenomenon. Second part has dealt with problems with abusing non-alcohol narcotic and psychotropic substances in Litoměřice district. This bachelor's work has been divided into two main parts. First theoretical part has involved in drugs problems processing, their causes, consequences and accompanying phenomena. Second part is practical one. At this part was done crime analysis by means of questionnaire methods and documents studying. It was concerned to people from Litoměřice district that are dependent on non-alcoholic narcotic and psychotropic substances. The practical part was focused on to detect which drug was on the beginning of their drug carrier. And it was also focused on to detect tasks which role played nearest surroundings. It is possible to say that the greatest contribution of this work is to obtain accurate opinion at drug problems and its understanding in large extent. This all has contributed to concrete proposal measures at prevention sphere.

Keywords: drug problems, abuse of narcotic and psychotropic substances, aim of bachelor's work, drugs dependence, drug abuse, criminal activity, prevention, structure of bachelor's work, methods, outcomes, proposals.

OBSAH PRÁCE :

I. ÚVOD	9
II. TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	10
2.1 Celosvětový drogový problém	11
2.2 Drogy v České republice	12
2.3 Drogová závislost a její příčiny	13
2.3.1 Osobní charakteristiky – dědičnost	14
2.3.2 Vlivy prostředí	15
2.3.3 Přítomnost drogy a její charakteristiky	17
2.4 První pohnutky k užívání drog	18
2.5 Vznik drogové závislosti	18
2.6 Prevence vzniku drogové závislosti	19
2.6.1 Primární prevence	20
2.6.2 Sekundární prevence	20
2.6.3 Terciální prevence	20
2.7 Trestná činnost v souvislosti se zneužíváním návykových látek	20
2.8 Trestněprávní úprava drogové kriminality	22
2.9 Nejfrekventovanější trestná činnost související s drogovou problematikou	23
2.9.1 Výroba a distribuce drog	23
2.9.2 Trestná činnost páchaná za účelem získání drogy	23
2.9.3 Trestná činnost pod vlivem drog nebo v důsledku užívání drog	24
2.9.4 Trestná činnost na samotných uživatelích drog	25
2.10 Zákonná ustanovení vybraných trestných činů	25
2.10.1 Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek	25
2.10.2 Šíření toxikomanie	26
2.10.3 Ohrožení pod vlivem návykové látky	26
2.11 Přehled a dělení nejužívanějších drog podle charakteru a účinku	27
2.11.1 Canaboidy	28
2.11.2 Stimulanty	28
2.11.3 Halucinogenní amfetaminy	30
2.11.4 Halucinogeny	30
2.11.5 Opiáty	31

2.11.6 Těkavé látky	32
2.11.7 Tlumivé léky	32
III. PRAKTICKÁ ČÁST	34
3.1 Cíl praktické části	34
3.2 Stanovení předpokladů průzkumu	34
3.3 Použité metody	35
3.3.1 Dotazník	35
3.3.2 Studium dokumentů	37
3.4 Popis zkoumaného vzorku	37
3.5 Vlastní realizace	37
3.6 Interpretace získaných dat	38
3.7 Shrnutí výsledků praktické části	60
IV. ZÁVĚR	62
V. NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	63
VI. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
VII. SEZNAM PŘÍLOH	66

I. ÚVOD

Předkládaná práce se zabývala drogami jako jedním z výrazných kriminogenních faktorů společnosti a diskutuje jejich problematiku v návaznosti na trestnou činnost, která tento negativní jev v naprosté většině případů doprovází. Ve své práci chtěl autor položit důraz především na drogovou problematiku jako takovou, a poté se zabývat jejím častým průvodním znakem, tedy pácháním trestné činnosti osob zneužívajících omamné a psychotropní látky, a okolnostmi, které sehrály klíčovou úlohu na počátku abúzu drog. Pro úplnost na tomto místě autor upřesňuje, že se zabýval toliko nealkoholovou toxikomanií. To, že se tento negativní jev ve společnosti neustále rozšiřuje, není zřejmě nutno zdůrazňovat. Nemalý podíl na tom má jistě i skutečnost, že jen málo lidí je pravdivě informováno o účincích omamných a psychotropních látek a o jejich celkovém dopadu na organismus člověka.

Obětí strategie „přátelského přístupu k drogám“, kterou je možno v současné době v České republice takto označit,¹ jsou bohužel zejména mladí lidé. Ti totiž nejčastěji podlehnou iluzím o lepším, byť jen imaginárním světě, do kterého se mohou na chvíli přenést, anebo tvrzením, že prožijí věci, které je duchovně obohatí a povznesou. Taková a podobná tvrzení různých „odborníků“ způsobila, že se naše mládež stala, hned po Anglii, největším zneužívatelem marihuany. A od ní je již jen krůček k experimentování s mnohem nebezpečnějšími a zákeřnějšími látkami.

Drogy zatracované nebo oslavované. Rozdíl je v tom, kdo o nich mluví, jak je chápe, co o nich ví, jaké s nimi má zkušenosti, zda je sám zneužívá, obchoduje s nimi a podobně. Známou pravdou ale je, že se člověk s drogami setkává již řadu tisíciletí. S opojnými účinky některých rostlin se seznámil už v dobách, kdy se toulal jako lovec širokými prostorami Euroasie a Afriky. Jejich první využití bylo zejména při různých náboženských a rituálních obřadech, ale zcela určitě i v medicíně. V prvopočátcích se jednalo o látky přírodního původu, které však byly postupem času stále složitějšími postupy upravovány k umocnění svých účinků. V dnešní době se již řada drog vyrábí synteticky a svými účinky často mnohonásobně předčí drogy přírodního původu. Teprve „atomový“ věk však učinil v průmyslově vyspělých státech z výsady kněží a čarodějů spotřební zboží. Postupně narůstá zneužívání těchto látek, a i když si to mnozí z nás

¹ Borník, 2001, s. 2

nechtějí připustit, jsou drogy stále závažnějším problémem, a to nejen v naší společnosti. S rostoucím počtem narkomanů se rozvíjí i trestná činnost drogově závislých nebo drogy zneužívajících jedinců. Ta potom dopadá na stále větší část naší populace.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat prakticky i teoreticky problematiku zneužívání omamných a psychotropních látek v návaznosti na trestnou činnost související s abúzem drog (*podle P. Hartla a H. Hartlové sice méně užívané, ale přesnější misúzus² drog*) a okolnosti prvního zneužití návykových látek. V praktické části potom autor podal přehled o celkové problematice zneužívání omamných a psychotropních látek nealkoholového typu v oblasti okresu Litoměřice a analyzoval trestnou činnost osob tyto látky zneužívajících, s důrazem na zjištění důvodů (*motivů*) páchání jejich trestné činnosti a zjištění, kolik osob ze získaného vzorku se dopouštělo trestné činnosti. Průzkum byl tedy zaměřen na získání obrazu týkajícího se této problematiky, zejména ke zjištění důvodů (*motivace*) páchání trestné činnosti osob zneužívajících omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, ale také ke zjištění iniciační drogy, dále ke zjištění toho, jakou úlohu při prvním zneužití drogy sehrálo jejich nejbližší okolí.

Na základě zjištěných informací potom získáme přesnější náhled na tuto problematiku, což nám dopomůže k lepšímu pochopení problému v celé jeho šíři. V konečném efektu nám získané informace poslouží při hledání účinných řešení a směřování vhodné prevence na nejkritičtější a nejcitlivější místa, kde bychom mohli dosáhnout výraznějších úspěchů než doposud.

II. TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

Podle Presla³ je možno za drogu považovat každou přírodní nebo syntetickou látku, která má psychotropní účinky, tzn., že působí na psychiku jedince a je schopna ovlivňovat prožívání okolní reality. Zároveň může vyvolávat závislost. Málokdo si však uvědomuje, že nejrozšířenější toxikomanií je kouření nebo jiné užívání tabáku a alkoholismus. Tyto drogy jsou však naší společností do určité míry tolerovány. Mnohem citlivěji jsou však vnímány

² Hartl, Hartlová, 2004, s. 319

³ Presl, 1995, s. 9

drogy, které jsou v obecném smyslu chápány jako látky zakázané, jejichž rozšiřování je trestně postižitelné.

2.1 Celosvětový drogový problém

Jak uvádí Směja,⁴ obchod s omamnými a psychotropními látkami je v dnešní době univerzálním bezpečnostním rizikem. Jeho expanze destabilizuje světový hospodářský systém a v některých státech i systém politický, přičemž ignoruje zákonodárství jednotlivých států. K dosažení svých cílů je pak používáno jakýchkoli prostředků, často velmi brutálních. Zločinecké organizace postupem doby získaly nadnárodní charakter. Pokud se týče samotné drogové problematiky, největší výskyt problémů spojených s nelegálním obchodem s drogami a jejich zneužíváním lze v současnosti zaznamenat v transformujících se státech střední a východní Evropy, v zemích bývalého Sovětského svazu a v Africe. Podle amerických expertů uzavírají ruské skupiny zločinců dohody s kolumbijskými drogovými kartely. Jejich záměrem je získat kokain pro evropské trhy a zajišťovat zbraně pro mafie v Latinské Americe. Především spolupráce mezi ruskými a kolumbijskými zločineckými organizacemi je považována zahraničními analytiky za nejnebezpečnější trend v oblasti drogové scény na světě. Nejslabším článkem mezinárodního drogového kontrolního systému zůstává i nadále Afrika. Řada afrických států dosud nepodepsala ani jednu úmluvu Organizace spojených národů o drogách. V centru zájmu obchodníků s drogami je především Nigerie, Keňa, Tanzanie, Angola, Namibie a Jihoafrická republika. Zvyšuje se i význam Nizozemských Antil a Guatemaly jako nových tranzitních regionů pro pašování kokainu z Kolumbie, Mexika a Venezuely do Severní Ameriky a Evropy. Problémy s konzumací drog se prohlubují i v Asii, kde jsou novým zájmovým prostorem latinskoamerických drogových kartelů především Japonsko a Korejská republika. V oblasti tradičního obchodu s opiem a heroinem je novou významnou tranzitní zemí Vietnam. Současná pozemní trasa pašování drog vede přes území Číny. Mezinárodní drogové kartely organizující přísun omamných látek na evropský trh využívají v poslední době ve vzrůstající míře evropské námořní přístavy, což vyvolává nemalé obavy. Po moři je totiž možno ve srovnání s dosud běžnými pozemními nebo leteckými trasami přepravit mnohem větší množství drog. Jako jedno z nejvýznamnějších světových drogových center je dnes podle většiny zahraničních expertů možno označit teritorium bývalého Sovětského svazu. Zájem mezinárodního obchodu o využívání ruského teritoria vyplývá především z jeho geografické polohy. Ruské kanály jsou využívány i pro pašování drog do USA. V Evropě vzrůstá v poslední době především obchod se syntetickými drogami, a to zejména v Nizozemsku, Švédsku, Velké Británii, SRN,

⁴ Směja, 2003, internet

Španělsku, Polsku a České republice. Z hlediska produkce je hlavním státem Nizozemsko. Nebezpečí těchto módních drog spočívá především v tom, že je lze vyrobit jednoduchým postupem a provází moderní životní styl takzvané techno-houseové vlny.

2.2 Drogy v České republice

Drogových problémů není ušetřen žádný stát na světě a žádný stát na světě není již jen typicky tranzitním státem, uvádí Chmelík.⁵ Hlavními cíli drogových kartelů jsou státy, které prodělaly nebo prodělávají v posledních letech demokratizační přeměny. Drogy nelítostně zasáhly v plné své nebezpečnosti i Českou republiku. Jejich konzumace rok od roku rapidně stoupá. Dosud nejrozsáhlejší průzkum mezi českou mládeží přinesl alarmující výsledky. Třetina mladistvých ve věku 15-18 let přiznala, že drogy již konzumovala, z toho více než 13% užívá drogy pravidelně. Věková hranice osob, které s drogou začínají experimentovat, se výrazně snižuje. V současné době není výjimkou, že jsou drogy nabízeny a prodávány mládeži základních škol. O české drogové scéně se začalo otevřeně hovořit od roku 1989, kdy došlo v oblasti drogové kriminality k velmi prudkému vývoji. Současná situace v České republice v oblasti drogové kriminality je plně srovnatelná se situací v zemích, kde drogová scéna měla proti České republice náskok několika desetiletí. Uživatelé drog se stávají již děti ve věku kolem 13 let, které hned napoprvé experimentují s heroinem a získávají první zkušenosti s nitrožilní aplikací drog. Pouliční distribuce heroinu je již doménou českých dealerů disponujících dostatečnou sítí distributorů. Mezi nimi zcela jednoznačně převažují osoby závislé na heroinu, které potřebují pro pokrytí své denní dávky i více než dva tisíce korun. Je nutné si uvědomit, že samotná represe drogový společenský problém nevyřeší. Řadu let je zanedbávána ve společnosti prevence a osvěta mezi nejohroženější skupinou potenciálních narkomanů z řad mládeže. Jedním ze zásadních problémů jsou příčiny, které vedou mládež ke zneužívání drog. Patří sem takzvaná „krize současné mladé rodiny“ naší společnosti. Byznys, popularita, honba za ziskem, kariérou a podobně s sebou přinášejí nedostatek času rodičů na výchovu a na komunikaci s dětmi vůbec. Rodiče si kupují přízeň dětí a nahrazují svou pracovní a podnikatelskou zaneprázdněnost ve vztahu k dětem hmotnými statky. Děti jsou pak vychovávány „ulicí“ nebo partou, ve které sehrává dominantní postavení zpravidla morálně narušený jedinec. Ten však dokáže získat autoritu v kolektivu. Společenské a osobní nesnáze potom psychicky labilnější jedinci nezřídka řeší drogou.

Velká část distribuce drog na našem území je ovládána organizovaným zločinem, přičemž zejména nízké trestní sazby za drogové delikty, praxe získaná v jiných zemích,

⁵ Chmelík, 2000, s. 1

jednoduchost zakládání krycích firem, malé riziko při praní špinavých peněz, ale i ochota občanů se zapojit do obchodu s drogami a další okolnosti tvoří příznivé klima pro jeho existenci. Tento problém začal v naší zemi narůstat zejména po roce 1989, po takzvaném pádu železné opony, tedy po otevření hranic zejména se západními sousedy, kdy se cestovní ruch mnohonásobil a celní prohlídky již nemohly být prováděny tak důsledně a důkladně. Pravděpodobnost odhalení se tím podstatně snížila a nic již nebránilo tomu, aby k nám drogy začaly proudit ve velkém. Pravdou je, že i přes naše území v dřívější době některé drogové cesty vedly, avšak množství přepravené drogy nebylo velké. Naše území nebylo navíc pro většinu těchto zásilek cílovou stanicí.

Ohlédneme-li se do minulosti, velký význam měly i pohružky netrestními sankcemi. Pokud bylo před rokem 1989 u studenta střední či vysoké školy zjištěno zneužívání omamných a psychotropních látek, vedlo to téměř vždy k vyloučení ze studia, nebo k mnohem razantnějším opatřením, než je to v době současné. Také dříve povinná pracovní povinnost byla výrazným brzdícím momentem, a to nejen v případě zneužívání drog. Opakované neomluvené absence mohly vést až k trestnímu stíhání, nehledě k tomu, že zaměstnaný člověk neměl příliš mnoho času na neuvážené experimenty se zakázanými látkami. Neposlední řadě sehrály negativní úlohu nepochybně i masové sdělovací prostředky, které přinášely diskuse části odborníků i politiků o legalizaci některých druhů drog. Logicky se tak přenesl zájem o tuto oblast i mezi laiky, zejména mezi mládež, kdy mnozí mladí lidé, víceméně ze zvědavosti, začali s drogami experimentovat, zvláště když byly vydány publikace o pěstování některých druhů drog, nebo byly popularizovány takzvané měkké drogy. To vše ve svém kontextu, ve spojení se stále vzrůstající aktivitou, organizovaností a brutalitou zahraničních i domácích zločineckých skupin vytváří velice vhodné podmínky a podhoubí pro nelegální drogové aktivity a organizovaný trh s omamnými a psychotropními látkami v ČR a zapojení tohoto území do mezinárodních zločineckých aktivit.

2.3 Drogová závislost a její příčiny

Drogovou závislost, pokud je již skutečně závislostí, vidí Presl⁶ jednoznačně jako onemocnění a takové je ji nutno chápat. Zároveň v ní spatřuje určitý společenský fenomén, protože s důsledky tohoto onemocnění se střetává nejen postižený jedinec, ale i jeho okolí. Pokud opomeneme konzumaci alkoholu a dalších látek, které jsou v naší společnosti

⁶ Presl, 1995, s. 46

legální, a proto i do jisté míry tolerovány, chápeme pod pojmem konzumace drog užívání nelegálních, tedy zakázaných drog, jejichž nelegální výroba a distribuce je zakázána zákonem. U uživatele drogy dochází k jakémusi samovolnému odsunu na okraj společnosti. Na otázku, proč lidé berou drogy, není snadné odpovědět. Vždy jde o souhru celé řady faktorů, které na dotyčné jedince působí. O experimentu s drogou, braní drog i o vzniku závislosti lze říci, že příčina leží někde ve vzájemné kombinaci těchto okruhů:

- a) osobní charakteristiky – dědičnost
- b) vlivy prostředí
- c) přítomnost drogy a její charakteristiky

2.3.1 Osobní charakteristiky – dědičnost

Závislost na drogách lze v podstatě vypěstovat za určitých podmínek u každého, a to dokonce i u laboratorních či jiných zvířat. Postupem času stoupá tolerance k užívané látce, zvyšuje se frekvence dávek a vzniká abstinenční syndrom. Dalekosáhle jsou v tomto směru zkoumány otázky dědičnosti. Je prokázáno, že v rodinách osob závislých na užívání určité látky je riziko vzniku závislosti u potomstva zvýšeno. Existuje zde ještě řada obecných biologických faktorů, které mohou rizika pozdějšího vývoje zvyšovat. Patří sem různým způsobem vzniklá prenatální poškození plodu vedoucí k narození celkově oslabeného jedince. Působí i zhoršující se životní prostředí, nevhodné, až škodlivé složení stravy, alergizující faktory a další. Svoji roli hraje i příliš vysoký nebo příliš nízký věk matky. Jak bylo výzkumy zjištěno, nezvykle vysoké procento osob s pozdějšími drogovými problémy jsou osoby se sklonem k poruchám v emoční sféře, především s náchylností k patologickému smutku a depresím. Dalšími rizikovými faktory jsou nezdrženlivost, nestálost, zvýšená sebestřednost, sklon k požívačnosti a snížená odolnost vůči běžné denní zátěži. Zjednodušeně by se daly osoby s rizikovou osobností zařadit do dvou následujících hlavních skupin :

- a) **Osoby zvýšeně citlivé, zranitelné a úzkostné**, které mají často pocity vlastní nedostačivosti vůči svému okolí. Tito lidé mají problémy v komunikaci, jsou zraňováni ve svých vztazích k autoritám a trpí svojí neschopností navázat uspokojivý partnerský vztah. Nezřídka mohou mít i sklony k sebepozorování a očekávání i objevování různých chorob. Je pak vcelku pochopitelné, že setkání takto strukturované osobnosti s drogou stimulačního typu, která ji poskytne právě to, co se jí nedostává, může být velmi významné. Zjištěním toho, že stav intoxikace umožňuje překonat zatím nepřekonané a že dochází

k jakési proměně osobnosti, ji zasahuje plnou silou. Stejně silně pak působí fakt, že tato posila je jen dočasná a že návrat do reálu je mnohdy doprovázen nepříjemnými prožitky. Tento dobře známý stav je ve slangu označován jako „dojezd“, kdy na místo stimulace nastupuje skleslost a únava. Nástup tohoto nežádoucího stavu je často potlačován drogami jiného typu, což celou situaci dále komplikuje. Stimulační drogy můžeme charakterizovat vznikem psychického abstinčního syndromu, nebo-li nutkavou touhou vracet se znovu do stavu intoxikace, což je pro vznik závislosti dostatečně rizikové. Jestliže tuto drogu bere člověk jako způsob řešení svých problémů, riziko závislosti je velmi vysoké.

- b) **Osoby extrovertní** obracející svou reaktivitu navenek. Projevuje se zde často zvýšená dráždivost, snížená schopnost koncentrace, sklony k impulzivitě a dramatizování se zvýšenou sebestředností. Zvýšená aktivita projevovaná nevhodným způsobem vede k problémům již ve školním věku a později pak i ke konfliktům s okolím, mnohdy i s agresivními projevy. Pro takto strukturované jedince bývá významným zážitkem setkání s drogou tlumivého typu, především s opiáty. Dochází u nich k prožití nepoznaného stavu vnitřního klidu a míru, relaxaci a harmonii s okolím. Rozpouští se vnitřní napětí, člověk se celkově uvolňuje a tento pocit je nesrovnatelně intenzivnější než všeobecně známý relaxační efekt alkoholu. Stejně jako u první skupiny je zřejmé, že pro disponovaného jedince je setkání s příslušnou drogou významnějším jevem než pro osobu, které tyto dispozice chybějí a která je vůči drogám v jakémisi neutrálním postoji. Závislost na opiátech pak vzniká velmi rychle a je podporována zvyšující se tolerancí a nepříjemně prožívaným somatickým, nebo-li fyzickým abstinčním syndromem.

2.3.2 Vlivy prostředí

Vlivy prostředí jsou faktory, které se podílejí na vzniku problému s drogami nejvýznamněji. Lze sem vlastně zařadit působení všeho, co nás obklopuje. Rodiče a sourozenci, vrstevníci, parta, škola, zaměstnání, vojenská služba, působení společnosti jako takové svými hromadnými sdělovacími prostředky, veřejné mínění a podobně. To jsou všechno faktory, které formují náš postoj k světu, a proto také k návykovým látkám obecně, stejně tak jako k uživatelům drog, k prevenci, léčbě i represivnímu působení. Každý jedinec si vytváří vlastní postoje a postupně se vyvíjí. Tento proces probíhá nejintenzivněji tam,

kde jsou vlivy prostředí nejsilnější, tedy v rodině. Rodiče poskytují základní identifikační vzory. Vznikají zde modelové situace a na základě jejich řešení dochází k posilování vhodných či nevhodných reakcí. Dominantním prvkem působícím na vznik drogového problému se zdá být v rodině většinou matka, neboť otec je často nepřítomen nebo funguje spíše v pozadí, mnohdy stereotypně jedním způsobem. Drogové problémy se dosti často vyskytují v dysfunkčních rodinách, kde vnitřní vazby selhávají a rodina funguje pouze navenek. Možná proto na veřejnosti stále převládá názor, že drogové problémy jsou zejména v rodinách, kde je rodičovské péče nedostatek, že jde o jakési zanedbání ve výchově, o působení „ulice“, o „krkavčí matky“ a podobně. Dlouholeté zkušenosti však ukázaly, že opak je pravdou. Právě přepečlivost, která je stejně jako zanedbávání krajní polohou přístupu, může být jedním z rizikových faktorů. Matka je ochotna poskytnout cokoli, ale nechápe, že méně je často více. Stará se, pečuje, kontroluje, zařizuje, ale mnohdy vše způsobem zcela nepřiměřeným věku dítěte, protože ustrnula na určitém stupni vývoje vztahu k dítěti a není schopna adekvátně vnímat proměny a potřeby svého potomka. Vidí ho stále jako malé dítě a nedokáže přijmout jeho rostoucí potřeby sebeprosazení a identifikace. Pak dochází k problému a matka si zoufá, nechápe, protože udělala vše. Snaží se tedy udělat ještě více, ale přesto se problém prohlubuje. Při terapeutické práci pak odmítá přijmout fakt, že pomocí může být snížení její péče. Dalším významným faktorem zvyšujícím riziko drogového problému je vliv vrstevníků, kamarádů, part či různých strukturovaných společenství. Tento faktor však působí oběma směry a může mít tedy záporné, ale i kladné účinky. Je-li postoj skupiny mládeže s vysokou vnitřní soudržností a vysokým stupněm identifikace vůči drogám záporný, pak příslušnost k takové skupině působí jako skvělá protidrogová prevence. Bohužel často jsou tyto skupiny problémové v jiných oblastech, jako je to typické pro skupiny označované nejčastěji jako „skinheads“. Protidrogová prevence by mohla být ve větší míře úspěšná za využití tlaku na skupiny převážně mladých lidí, který by působil správným směrem. Tohoto efektu by se dalo dosáhnout použitím vyškoleného jednotlivce jako nositele protidrogových postojů mezi mládeží. Schopnost odmítnout a postavit se tlaku vrstevníků ve smyslu prosazení vlastní individuality, prožít si pocit odmítnutí se zadostiučiněním a nikoli s pocitem viny, je jednou ze základních schopností, ke kterým by měla výchova vést. Tato schopnost nemusí být vůbec spojena s drogami, ale měla by tu být. Souvisí to s výchovou k individualitě, se schopností uvědomovat si zodpovědnost za vlastní jednání, ale také s vědomím svých individuálních práv a svobod. Tento způsob výchovy dítěte je nejpřirozenější prevencí nejen vůči drogovému problému, ale i dalším negativním civilizačním jevům.

2.3.3 Přítomnost drogy a její charakteristiky

Je samozřejmé, že ať je již jedinec jakkoli náchylný k užívání drogy, nemůže se stát jejím uživatelem a nemůže tedy vzniknout ani žádná následná závislost na této látce v případě, že k droze nemá žádný přístup a je pro něho i jiným způsobem nedostupná. Proto je důležité, zda se v okolí potencionálního uživatele nachází zdroj drogy a zda tuto může získat. Vedle ceny dávky záleží také na charakteru a účincích drogy. Každý jedinec má jiné dispozice a ne každému může konkrétní droga přinést takové prožitky, aby vzniklo riziko dalšího užívání a tím i rozvoje závislosti. Bohužel dnes již i pro školáky základních škol není těžké si drogu obstarat, přičemž první dávku mnohdy získají zadarmo nebo za symbolickou cenu. Teprve při dalším obstarávání dávky platí jejich plnou hodnotu. Při plně rozvinuté závislosti potom opatření dávky podřizují vše. Přijdou o všechny své úspory, začnou rozprodávat své věci a nakonec si finanční prostředky opatřují ve většině případů kriminální cestou. Šířitele drog můžeme najít v podstatě všude, kde dochází ke koncentraci převážně mladých lidí. Zde hledají svá nová odbytiště a zdroje finančních prostředků na obstarání své vlastní dávky, neboť v převážné většině bývají sami na těchto látkách závislí. Nejčastěji se můžeme s dealery drog setkat v různých klubech, na diskotékách, různých hudebních produkcích a na místech, které jsou mladými lidmi vyhledávány proto, aby se zde odreagovali a relaxovali. Můžeme se s nimi ale střetnout i na ulicích a místech, kde si narkomani zvykli svou drogu obstarávat. Asi k největší konzumaci, zejména syntetických drog, dochází na podnikcích známých jako technopárty, kde je jejich uživatelé berou zcela veřejně. Drogy si našly (*i když v omezeném množství*) cestu i do přísně střežených věznic.

Jak již bylo předestřeno, svou úlohu sehrává i přítomnost drogy v okolí potencionálního uživatele. Důležitá je také její charakteristika a účinky. Drogy bývaly nejčastěji obecně děleny do dvou skupin, a to podle míry rizika vzniku závislosti. Nejužívanější skupinou byly takzvané drogy lehké, označované také jako měkké, které byly považovány z hlediska míry rizika za méně nebezpečné. Nás z této skupiny zajímají zejména produkty konopí, tedy marihuana a hašiš. Do druhé skupiny patří drogy těžké, označované též jako tvrdé (*od tohoto dělení drog však odborné kruhy pozvolna upouštějí*). Mohli jsme se také setkat se základním dělením na drogy s přijatelnou mírou rizika a na drogy s rizikem nepřijatelným. Jiné je dělení drog podle jejich účinku a charakteristiky do několika skupin, a to nejčastěji na cannaboidy, stimulanty, halucinogenní amfetaminy, halucinogeny, opiáty, těkavé látky a tlumivé léky.

2.4 První pohnutky k užívání drog

Presl⁷ vnímá zvědavost jako jednu z nejčastějších důvodů drogu vyzkoušet. Je však pravdou, že jen malá část osob, která drogu ze zvědavosti vyzkoušela, se k ní vrátila. Další skupinou tvoří osoby, které začaly užívat drogy pro zlepšení nálady. Jiní tímto způsobem řešili své problémy. Přibývá i počet uživatelů drog, kteří začali užívat zakázané látky z nudy. Do další kategorie zase patří osoby, které na sebe užíváním drog chtěly upozornit. Jen vzácněji se najdou případy, kdy osoby užíváním drog protestují proti vnějšímu světu nebo se snaží zvýšit svou výkonnost. Jistě existuje ještě mnoho dalších důvodů, proč zejména mladí lidé sáhnou po zakázané látce, ale každé takovéto setkání s drogou přináší značné riziko, což si zřejmě dostatečně neuvědomují.

2.5 Vznik drogové závislosti

U každého jedince, který opakovaně užívá drogu, dochází ke zvyšování tolerance drogy. To znamená, že k vyvolání stejného účinku musí brát čím dál větší množství drogy, neboť organismus si na drogu zvyká. A nejen to. Organismus na ní po určité době začíná být závislý a drogu vyžaduje. Dochází k neodolatelné touze po opakované intoxikaci drogou, tedy k drogové závislosti. Vzhledem k velkému množství drog, jejich odlišnému chemickému složení a jejich odlišnému působení na organismus se závislost vyvíjí z časového hlediska různě. Například závislost u kokainu může vznikat až několik let, u morfinu několik měsíců a u heroinu během několika dnů. Existují však i drogy, kde závislost vzniká již po jejím prvním použití. S rozvojem závislosti souvisí i vznik abstinčního syndromu (*tento pojem se již nepovažuje za zcela správný⁸ a jakožto obsoletní byl z odborného názvosloví vyřazen*) známého také jako syndrom odnětí nebo syndrom odvykání. Tento stav můžeme charakterizovat výraznými tělesnými i psychickými obtížemi, které závislou osobu nutí sehnat drogu za každou cenu. Ve speciální psychiatrii je však popisován jako syndrom závislosti,⁹ to v případě, že po dobu alespoň jednoho měsíce nebo v kratších intervalech během posledního roku je přítomna silná touha po látce, je zhoršena kontrola jejího užívání (*neúspěšná snaha vysadit nebo snížit dávky*), po odnětí látky dochází k projevům fyzické a psychické závislosti a stoupá tolerance, takže k dosažení žádoucího efektu je nutno zvyšovat dávky. Získávání látky subjekt věnuje většinu svého času na úkor dřívějších zálib a aktivit a pokračuje v jejím užívání, i když si je vědom škodlivých důsledků. Příznaky závislosti propuknou po vysazení látky nebo po prudkém snížení její dávky. Fyzická závislost se projevuje nepříjemnými tělesnými příznaky v podobě bolestivých svalových křečí, třesu, pocení, návalů horka a zimy, svědění, nespavosti, průjmu a podobně. K příznakům psychické závislosti patří nejčastěji

⁷ Presl, 1995, s. 7

^{8, 9} Pavlovský, Malá, Procházka, Šrutová, 2004, s. 51

podrážděnost, agresivita, úzkost, neklid, únava, nutková potřeba opatřit si novou dávku drogy a další. Projevy psychické závislosti přetrvávají mnohem déle než příznaky tělesné. Rychlost vzniku závislosti ovlivňuje především druh a čistota užívané drogy, velikost dávek a dispozice uživatele. Jedním z aspektů zneužívání drog, který může bezprostředně ohrožovat okolí toxikomana vážnými následky, je projev agresivity. Ten může mít mnoho podob a stupňů. Nejnebezpečnější je přímá agrese proti jiným osobám. Stejně nebezpečná je však i agrese, kterou obrací drogově závislý jedinec sám proti sobě. Toto chování se může projevit jak ve stavu intoxikace, kdy záleží zejména na typu užití drogy a stadiu závislosti, tak i při projevech abstinenčního syndromu při plně rozvinuté závislosti, kdy se snaží jedinec získat drogu nebo prostředky na ni za každou cenu.

Podle Vágnerové,¹⁰ je riziko vzniku závislosti na drogách nejvyšší v období dospívání, kdy výstrahy, které se týkají možného ohrožení v budoucnosti, nemají velkou přesvědčivost. Navíc se obecně zvyšuje tendence experimentovat s rizikem, přičemž mladistvým chybí zkušenost a náhled na vlastní zranitelnost. Užívání drog je často atraktivní právě proto, že je sociálně odmítáno. Současně s rozvojem závislosti potom vznikají i sociální důsledky spočívající v tom, že u postiženého jedince ohrožují také profesní roli. Pro školu nebo zaměstnání má dva nepříznivé důsledky. Jedním z nich je ztráta motivace k práci a následné zhoršení výkonu. Druhým je změna v chování. Závislá osoba ztrácí zábrany, přestává respektovat základní sociální normy a hodnoty. Je zde zvýšená pravděpodobnost, že přestane chodit do školy či do zaměstnání (*pokud vůbec do školy nebo zaměstnání docházela*), případně zde začne podvádět a krást, aby získala finanční prostředky. Dochází k postupnému narušení mezilidských vztahů. Závislá osoba svoje rodinné příslušníky i přátele podvádí, lže jim, půjčuje si od nich pod různými záminkami peníze, které nevrací, krade jejich věci, ztrácí zájem o blízké lidi a podobně.

2.6 Prevence vzniku drogové závislosti

Šejvl¹¹ spatřuje prevenci ve snaze státu a společnosti vytvořit takové společenské klima, které podporuje zdravý styl života, odmítá drogy, klade důraz na včasnou prevenci a léčení v kombinaci s přiměřeným využitím represivních opatření se snahou dosáhnout omezení nabídky drog za současného snížení poptávky. Prevenci lze potom obecně rozdělit na primární, sekundární a terciální.

¹⁰ Vágnerová, 2004, s. 560

¹¹ Šejvl, 2002, s. 2

2.6.1 Primární prevence

Jde zde především o předcházení drogovému problému. Působení by mělo být celoplošné od podávání informací v rámci výuky přes výchovu rodičů až po vytváření nabídky společensky přijatelných aktivit a ovlivňování názorů a postojů jedinců i veřejnosti k otázkám podpory zdravého životního stylu. Důležité je ukázat, kam zneužívání drog vede a jaké jsou následky. Neméně důležité je potom poukázat na jiné cesty a aktivity a přesvědčit cílovou část jedinců o tom, že nabízené cesty jsou zajímavější. Je nutno se také snažit o rozšíření, zlepšení a zpřístupnění dalších akceptovatelných možností využití mládeže, naučit ji strategii a taktikám, jak se chovat v situacích, kdy se dostanou do kontaktu s drogovým problémem a jak z tohoto vyváznout bez jakýchkoli následků.

2.6.2 Sekundární prevence

Sem již spadá práce s ohroženými osobami nebo skupinami, u kterých se již objevily první projevy nebo tendence k rizikovému chování. Patří sem většinou jedinci, kteří s drogou experimentují nebo jedinci v psychosociální krizi. Důležité je pomoci osobám, které již přišly ke styku s drogou, ukázat jim cestu zpět do života a pomoci jim zvládnout hrozící recidivy. Je třeba je naučit monitorovat rizika, plánovat a rozvíjet pozitivní návyky včetně kontroly před recidivou. Je však zapotřebí pomoci i s jinými problémy, které přímo s drogami nesouvisí. Stále důležitější místo v této fázi prevence zauímají svépomocné aktivity různých skupin.

2.6.3 Terciální prevence

Tato se v plné míře zaměřuje na osoby, u kterých rizikové chování probíhá v plné míře. Cílem je zabránit dalšímu prohlubování a komplikování patologie. Patří sem například výměna injekčních stříkaček, hygienických a dezinfekčních prostředků, nabídka léčby, detoxikace a v neposlední řadě také sociální pomoci. Rovněž se snaží zamezit rozšiřování toxikomanie, za současného zmírňování následků škod, které již droga způsobila.

2.7 Trestná činnost v souvislosti se zneužíváním návykových látek

I když jsou v běžné praxi známy případy, kdy se osoba opakovaně zneužívající omamné a psychotropní látky, nebo osoba na těchto látkách závislá, nedopouštěla trestné činnosti před prvním zneužitím drog a nedopouštěla se jí ani v době opakovaného

zneužívání či rozvinuté drogové závislosti, je riziko protispolečenského a protiprávního jednání u narkomanů enormní. Velká část toxikomanů se své první trestné činnosti dopustila buď s prvním použitím drog, nebo spíše až v souvislosti s nezávislostním zneužíváním drog, nebo se vznikem závislosti na těchto látkách. Jejich chuť na drogu, nebo v pokročilejším stadiu jejich závislost, je nutí k obstarání další dávky takřka za jakoukoli cenu, což do značné míry zvyšuje nebezpečnost jejich protiprávního jednání (v *tomto případě se jedná zejména o majetkovou, případně i násilnou trestnou činnost, kterou získávají finanční prostředky*). Velmi nebezpečná je také trestná činnost, které se mnozí dopouštějí pod vlivem návykových látek (*výtržnictví, násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, ublížení na zdraví a pod.*). Jejich schopnost vnímání okolí a chápání vzniklých situací je ovlivněno zneužívanou drogou, přičemž rozpoznávací a ovládací schopnosti mohou být v důsledku toho sniženy až vymizelé, což může mít za následek neadekvátní, nepředvídatelné a agresivní chování. Potom jsou nebezpeční nejen sami sobě, ale zejména svému okolí. U všech narkomanů, kteří se dopouštějí trestné činnosti, lze v naprosté většině případů celkem spolehlivě předpovědět, že jejich trestná činnost bude gradovat co do množství kriminálních deliktů, tak i do závažnosti trestné činnosti.

Jak uvedl Netík a kolektiv¹² je zřejmé, že trestné činnosti se dopouští většina drogou stimulovaných jedinců, přičemž postupně narůstá tendence k násilným deliktům. Při srovnání jednotlivých typů toxikomanů se ukázalo, že polydrogoví toxikomani (*jedinci zneužívající více druhů návykových látek*) začínají svoji kriminální kariéru dříve a dopouštějí se závažnějších a četnějších deliktů. Ženy toxikomanky páchají do jisté míry odlišné delikty od mužů, a sice ty, které nejčastěji spočívají v krádežích v obchodech, podvodech a prodeji drog. Dost často také provozují prostituci. Pro muže jsou typické krádeže vloupáním a ozbrojené loupeže. I oni se však velkou měrou podílejí na pouličním prodeji drog. Ale ne zcela všichni, kdo zneužívají návykové látky, se nutně musejí dopouštět i trestné činnosti. Rozsáhlý výzkum provedený v 10 zemích celého světa však naznačil velmi těsný vztah abúzu drog a kriminálního chování. Jak bylo zjištěno, trestné činnosti se dopouštějí zejména toxikomani pocházející z horších socioekonomických poměrů, s nižším intelektem i stupněm vzdělání. Dlouhodobější abúzus drog vede k postupné degradaci osobnosti jedince projevující se v podstatě ve všech významných sférách chování a prožívání. Postupně se také zhoršuje i ekonomická situace, což často vede k celkovému sociálnímu úpadku (*v příloze č. 1 typické obydlí toxikomanů*).

Počátky rozvoje kriminální kariéry jsou u kriminálních toxikomanů úzce spjaty se stykem s kriminální subkulturou. Typickým rysem těchto jedinců je snížená frustrační tolerance a defektní schopnost vyrovnávat se zátěží, odrážená nerealistickým životním

¹² Netík, Budka, Neuman, Válková, 1991, s. 29, 42

stylem ve smyslu rezignace před životními obtížemi nebo únikem před nimi. Droga, kromě toho, že je významným prostředkem poskytujícím nové prožitky, pro ně představuje (*alespoň zpočátku*) relativně pohodlný způsob úniku. Kriminální subkultura umožňuje jedinci získat uznání právě pro jeho typické chování, jenž jsou nekriminální populací zpravidla odmítány, a tím kompenzuje jeho určitou sociální izolaci, což posiluje a dále upevňuje nerealistický životní styl. Odrazem toho je plná identifikace s kriminální subkulturou a integrace kriminálního životního stylu do typických činností jedince s následnou recidivou trestné činnosti. V tomto směru je nejovlivnitelnější a tedy nejrizikovější skupinou mládež ve věku od 15 do 17 let. Drogová závislost u nich může vzniknout ve velmi krátké době, mnohdy již během 3 týdnů. Kriminální vývoj osob zneužívajících návykové látky akceleruje rychleji než u jiných jedinců, což přináší zvýšené riziko rozvinuté kriminální aktivity v relativně nízkém věku pachatelů.

2.8 Trestněprávní úprava drogové kriminality¹³

Pojem „návykové látky“ byl zaveden novelou trestního zákona č.175/1990 Sb. a je obsažen v ustanovení § 89 odst. 10 trestního zákona. Podle tohoto ustanovení se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Zákon č. 37/1989 Sb. o ochraně zdraví před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, obsahuje obdobnou definici návykových látek, která však navíc má pojmový znak, že jde o látky, jejichž užívání může vyvolat závislost osob na těchto látkách. Termín „drogová kriminalita“ je možno vykládat v užším či širším smyslu. První případ zahrnuje trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle § 187, §187a, § 188 trestního zákona a trestný čin šíření toxikomanie dle § 188a trestního zákona. Všechny vyjmenované trestné činy jsou obsaženy v hlavě čtvrté zvláštní části trestního zákona, označené jako trestné činy obecně nebezpečné. Ve druhém případě se jedná o veškerou trestnou činnost, v níž hrají právně relevantní roli drogy, tedy například trestné činy dle §§ 201, 201a, 280 trestního zákona, či případy majetkových, násilných a jiných trestných činů, spáchaných pod vlivem omamných a psychotropních látek. Původní název trestného činu podle § 187 trestního zákona byl „nedovolená výroba a držení omamných prostředků a jedů“. Změnu názvu skutkové podstaty a určité změny v její formulaci přinesla novela č. 175/1990 Sb. Podstatné změny v právní úpravě drogové problematiky však provedla teprve novela č. 112/1998 Sb. Tato novela nově formulovala a upřesnila stávající skutkovou podstatu § 187 tr. zákona, podstatně zpřísnila trestní postih

¹³ Marešová, Nečada, Sluková, Sochůrek, Zeman, 2003, s. 21, 22

za spáchání tohoto trestného činu a byly též rozšířeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, které byly začleněny do více odstavců. Novela do trestního zákona zařadila novou skutkovou podstatu § 187a tr. zákona postihující držení nelegálních drog pro vlastní potřebu a nově formulovala ustanovení § 188 tr. zákona, týkající se výroby, opatření anebo přechovávání předmětů určených k nedovolené výrobě drog. Trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a zavedla rovněž novela č. 175/1990 Sb. Poslední novela č. 134/2002 Sb. toliko částečně doplnila ustanovení § 188a tr. zákona.

2.9 Nejfrekventovanější trestná činnost související s drogovou problematikou

V této oblasti často zužujeme pozornost na trestné činy, ve kterých droga figuruje v hmotné podstatě trestného činu (*§ 187 tr. zákona a následujících*), avšak větší skupinu trestných činů tvoří ty, které jsou s drogami nějak spojeny, např. nezákonné opatření si prostředků na nákup drogy krádežemi, loupeží apod. Obecně ale můžeme rozlišovat trestnou činnost výrobců a distributorů drog, trestnou činnost za účelem získání drogy, trestnou činnost pod vlivem drog nebo v důsledku užívání drog, ale také trestnou činnost páchanou na samotných uživatelích drogy.

2.9.1 Výroba a distribuce drog

Jedná se převážně o trestnou činnost spojenou s nižšími či vyššími formami organizovaného zločinu. Mohou se na ní podílet jak místní mafie, tak nadnárodní zločinecké syndikáty. Zatímco nadnárodní zločinecké organizace se soustřeďují na výrobu drog a jejich tranzit do cílových zemí, místní formy organizovaného zločinu zajišťují jejich distribuci k uživateli. Největší riziko však nesou dealeři, kteří se však obvykle rekrutují z řady osob stojících mimo uvedené organizované formy zločinu.

2.9.2 Trestná činnost páchaná za účelem získání drogy

V této oblasti se jedná o trestnou činnost směřující k získání drogy nebo prostředků na její pořízení. Pokud pomineme sociálně rizikové chování, kterým je zejména prostituce, jedná se zejména o majetkovou trestnou činnost, podvody, ale i násilnou trestnou činnost. Právě snaha opatřit si prostředky na nákup drogy je nejčastější příčinou trestné činnosti, páchané samotnými toxikomany.¹⁴ Kvalifikované odhady uvádějí, že až 75 % trestných

¹⁴ Sochůrek, 2001, s. 28

činů toxikomanů má tuto motivaci. Nejčastějšími formami takto páchané trestné činnosti jsou krádeže, vloupání, nelze vyloučit ani loupeže a vraždy.

2.9.3 Trestná činnost pod vlivem drog nebo v důsledku užívání drog

Do této kategorie spadají činy kriminální povahy, které byly spáchány v době, kdy byl pachatel pod přímým vlivem drogy, tedy v době, kdy droga měla vliv na jeho prožívání, chování a jednání. Této trestné činnosti však bude pravděpodobně menší procento než se původně předpokládalo, neboť dostupné statistické údaje jsou v tomto směru často zkreslené a nepřesné. Obvykle postačí, že trestného činu se dopustila osoba, o které je známo, že se jedná o toxikomana, a již se bere za samozřejmost, že se trestné činnosti dopustila pod vlivem drog. Přitom se kriminálního jednání mohla dopustit ze zcela opačného důvodu, tedy proto, že drogu neměla a potřebovala prostředky na její opatření. Na druhou stranu se však autor této bakalářské práce ve své praxi setkal s mnohými případy, kdy se osoby zneužívající omamné a psychotropní látky před vlastní plánovanou trestnou činností „posilňovaly“ dávkou drogy (*jednalo se převážně o zneužívání pervitinu předtím, než provedly vloupání do různých objektů*). Nutno říci, že pokud se osoba dopouští trestné činnosti pod vlivem drogy, může být její chování mnohdy nevyzpytatelné a agresivní, zejména u osobnosti predisponované k agresivnímu chování, u které droga může potlačovat nebo zcela odstraňovat zábrany. Agresivita může být i kompenzací vnitřní tenze vyvolané též abstinčním syndromem.

Nebezpečné může být také chování toxikomanů v důsledku užívání drog, zejména u osob, u nichž vzniká nebo již vznikla závislost na jejich užívání a může se u nich projevit abstinčního syndromu. Typickou trestnou činností jsou zde potom násilné trestné činy, vyplývající z podrážděnosti a agresivity toxikomana v abstinčním syndromu nebo impulzivní a chaotické trestné činy vyplývající prakticky z jeho zoufalství. Jsou to například některé pokusy o získání finančních prostředků při chaotických a nepřipravených přepadení. Protože tito lidé jednají v tísní a úzkosti, může docházet k přehnaně brutálním útokům a ublížení oběti víceméně ze strachu. To vše zvyšuje nebezpečnost jejich kriminálního chování.

2.9.4 Trestná činnost na samotných uživatelích drog

V této oblasti se můžeme nečastěji setkávat s trestným činem vydírání, kdy jsou osoby (*hlavně ty, u kterých již vznikla plná závislost na drogách*) nuceny k jiné trestné činnosti, zejména k dealerství drog nebo prostituci. V obecné rovině lze říci, že osoba závislá na omamných a psychotropních látkách je zcela odkázána na zdroj své drogy a je pro její získání ochotna udělat v podstatě cokoliv.

2.10 Zákonná ustanovení vybraných trestných činů

To, že každý, drogy zneužívající jedinec, se může dopustit jakéhokoli trestného činu, zejména pokud jím může získat finanční prostředky, je zřejmé. V krátkém exkurzu se však pozastavíme u vybraných trestných činů,¹⁵ kterých se osoby zneužívající návykové látky v mnohých případech dopouštějí.

2.10.1 Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek

Podle § 187 trestního zákona se tohoto trestného činu dopouští ten, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá, nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekusor nebo jed. Za takové jednání je ohrožován trestní sazbou od jednoho roku do pěti let odnětí svobody. Dvě léta až deset let odnětí svobody hrozí tomu, kdo se uvedeného jednání dopustí jako člen organizované skupiny nebo ve větším rozsahu, nebo spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než 18 let. Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude pachatel potrestán, získá-li činem značný prospěch, spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnácti let, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt, získá-li takovým činem prospěch velkého rozsahu, nebo spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Za zmínku stojí bližší vysvětlení pojmu „nabízení“ omamných a psychotropních látek, jímž se rozumí jednání, kterým pachatel projevuje ochotu látku poskytnout jinému. Je jím jakýkoli, ať výslovný, nebo konkludentní návrh směřující vůči jiné osobě. Nemusí se tedy vždy jednat o prodej, ale může se jednat také o obdarování, půjčení a podobně, přičemž k naplnění tohoto znaku postačí i jediná nabídka jakéhokoli množství.

¹⁵ Zákon č. 140/1961 Sb. s komentářem

Ve smyslu § 187a trestního zákona se trestného činu dopouští také ten, kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém. Za to může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin ve větším rozsahu.

Za množství větší než malé je v těchto souvislostech považováno takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně (*podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek*) převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta (*například u matamfetaminu – pervitinu je to více než desetinásobek běžné dávky průměrného konzumenta*).

2.10.2 Šíření toxikomanie

Podle § 188a trestního zákona se tohoto trestného činu dopouští ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Za to mu hrozí odnětí svobody až na tři léta nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Při svádění a podporování jde v podstatě o jednání podobné návodu a pomoci ve smyslu § 10 odst. 1 písm. b), c) trestního zákona, i když vzhledem k tomu, že osoba která sama požívá návykové látky se nedopouští trestného činu, nemůže jít o formu účastenství ve smyslu citovaného stanovení, ale jedná se o přímé pachatelství trestného činu podle § 188a tr. zákona. Za formu svádění může pak být považováno jakékoli přemlouvání ke zneužívání návykových látek, poučení, předvedení způsobu zneužívání určité návykové látky a podobně.

2.10.3 Ohrožení pod vlivem návykové látky

Podle § 201 trestního zákona se tohoto trestného činu dopustí ten, kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, ačkoli byl za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo

z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn, nebo byl za obdobný čin spáchaný pod vlivem návykové látky v posledních dvou letech postižen, anebo spáchal-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvlášť nebezpečný, zejména řídí-li hromadný dopravní prostředek, nebo způsobí-li takovým trestným činem, byť i z nedbalosti, ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek. Za to mu hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest.

K naplnění znaků tohoto trestného činu se nepožaduje takový stav, kdy pachatel upadá do bezvědomí, nebo není schopen komunikace, ale postačí takové ovlivnění fyzických a psychických schopností návykovou látkou, které vylučuje způsobilost vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl být ohrožen život nebo zdraví lidí nebo způsobena značná škoda na majetku.

Trestného činu uvedeném v § 201a trestního zákona se k překvapení mnohých nezasvěcených nedopouští jen osoby, které požily alkohol, jak by mohl název toto trestného činu naznačovat (*trestný čin opilství dle § 201a trestního zákona*), ale všechny osoby, které se požitím nebo aplikací návykové látky (*tedy i omamných a psychotropních látek nealkoholového typu*) přivedou, byť z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu. Za to mohou být potrestáni odnětím svobody na tři léta až osm let. Dopustí-li se však jednání, které má jinak znaky trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, budou potrestáni oním trestem mírnějším. Ustanovení tohoto trestného činu se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti. Jestliže byl pachatel již před požitím nebo aplikací návykové látky nepřičetným, není za čin odpovědný, ani když byl pod vlivem návykové látky.

2.11 Přehled a dělení nejužívanějších drog podle charakteru a účinku

Jak uvádí Večeřová,¹⁶ drogy se nejčastěji dělí do několika základních skupin a to na canaboidy, stimulanty, halucinogenní amfetaminy, halucinogeny, opiáty, těkavé látky a tlumivé látky.

¹⁶ Večeřová, 2000, s. 16

2.11.1 Canaboidy

Jedná se o produkty konopí (*Canabis sativa*), rostliny pocházející původně z Indie. Tyto drogy byly v daleké minulosti využívány při náboženských rituálech. Produkty z této rostliny se liší obsahem účinné látky THC (v příloze č. 2 zachyceny produkty konopí).

Marihuana je známá též jako tráva, marjánka, ganja nebo bang. Jedná se o směs sušených květů a listů se stonky. Je podobná tabáku. Někdy se přimíchávají i semena rostliny. Tato droga se zejména kouří. Může se z ní ale případně připravit čaj a jsou známy i recepty na pečivo. Nejčastější příznaky po požití této drogy je uvolnění, povídavost, odbourání zábran, smích nepřiměřený situaci a snížená koncentrace. Může však dojít i k náladovosti, úzkostnosti, nekoordinovanosti, zhoršení orientace, zpomalenému vnímání času, zvýšené chuti k jídlu, k vyschnutí v ústech, k pocení, bolestem hlavy, kašláním, k zrychlení srdečního tepu a k zčervenání očí. Účinky obvykle trvají 2 až 4 hodiny. Při vyšších dávkách dochází ke stavu polospánku, ke zostřenému a pronikavému vnímání chuti, barev a zvuků. Při předávkování mohou nastat halucinace, mdloby, paranoia a možnost psychotické epizody. Při vzniku závislosti se abstinenční syndrom projevuje ztrátou chuti k jídlu, zvýšeným neklidem, nespavostí, podrážděností, bolestí hlavy, třesem, pocením a nevolností. Při dlouhodobém užívání dochází k poškození srdce a plic, rakovině plic, poruchám paměti, snížení potence u mužů, nepravidelné menstruaci u žen, snížení imunity organismu, zánětům spojivek a hltanu a k psychózám.

Hašiš je zaschlá pryskyřice ze samičích rostlin konopí v podobě gumovité, lepkavé substance v barvě od zlatavé přes hnědou až k černé. Droga se nejčastěji kouří ve speciálních dýmkách nebo se polyká. Doba účinku a příznaky jsou obdobné jako u marihuany.

Hašišový olej je pryskyřice konopí rozpuštěna nejčastěji v alkoholu nebo benzínu. Jedná se o hnědý, až černý zabarvenou tekutinu zapáchající po použitém rozpouštědle. Používá se do tabákových směsí a kouří se. Doba účinku a příznaky jsou rovněž obdobné jako u marihuany.

2.11.2 Stimulanty

Základním účinkem těchto látek je povzbuzení nebo-li stimulace. Jedná se oblíbené a velmi rozšířené drogy, které mají silné zastoupení i v naší republice.

Pervitin, známý také jako perník, péčko, piko, je pravděpodobně pro nepříliš složitou výrobu nejrozšířenější ilegální drogou u nás. Základní výrobní surovinou je efedrin, který lze získat z různých léků. Pervitin je krystalický prášek bílé, až žluté barvy. Nejčastěji se rozpuštěná droga aplikuje injekčně. Dá se však i kouřit v tabákové směsi. Jsou známy i případy, kdy uživatel drogy tuto polykal zabalenou v cigaretovém papírku nebo ji šňupal. Účinek drogy trvá 2 až 4 hodiny a projevuje se nejčastěji vzrušením, neklidem, nadměrnou aktivitou, povídavostí, euforií, myšlenkovou akcelerací, nespavostí, ztrátou chuti k jídlu, ale i pocením, suchými rty a ústy, halucinacemi, zvýšenou agresivitou, rozšířením zornic, zvýšenou srdeční činností a vysokým tlakem. Při prodlouženém užívání dochází k rozostřenému vnímání, ztrátě koordinace, závratím a kolapsu. Předávkování způsobuje bolesti hlavy, křeče, horečky, srdeční arytmii, selhání srdce, bezvědomí a smrt. Při vzniku závislosti se abstinenci syndrom projevuje neutišitelným hladem, dlouhodobým spánkem, podrážděností, bolestí ve svalech, třesem, pocitem chladu, bolestí břicha, vyčerpaností, depresemi, paranoidními precepsemi a sebevražednými tendencemi. Při dlouhodobém užívání dochází k poškození plic, jater a ledvin, k halucinacím, paranoie, žaludečním vředům, chorobné vyhublosti, poruchám intelektu, snížení činnosti chuťových a čichových smyslů a vysokému krevnímu tlaku (v příloze č. 3 je na snímcích zachycen pervitin, dále je zde ukázka následků tělových halucinací a ukázka chorobné vyhublosti).

Amfetamin a metafetamin jsou látky svým složením a účinkem podobné pervitinu. Nejčastěji se s nimi setkáváme ve formě tablet nebo prášku bílé až šedivé barvy či v podobě krystalků připomínajících led. Doba trvání účinku je 2 až 8 hodin. Aplikace a příznaky jsou srovnatelné s pervitinem.

Kokain je přírodní alkaloid získaný z listů keře Erythroxylon coca. Jeho účinky znali již staří Inkové. S touto látkou se můžeme setkat nejčastěji v podobě bílého krystalického prášku nebo hrudek prášku. Užívá se injekčně nebo šňupáním. Droga účinkuje 30 až 60 minut a projevuje se nejčastěji euforií, povídavostí, neúnavností, zvýšenou aktivitou, pocitem sebevědomí, nespavostí, ztrátou chuti k jídlu, stálou rýmou, zvýšením sexuální aktivity, paranoiou, halucinacemi, zrychleným tepem a zvýšením tělesné teploty. Při předávkování dochází postupně ke zvýšenému neklidu, halucinacím, snížení mimiky, křečím, otoku plic, zástavě dýchání, zrychlené činnosti srdce. To může vést až k selhání srdeční činnosti, infarktu a smrti. Při vzniku závislosti se abstinenci syndrom projevuje apatií, podrážděností, mdlobou, depresí, dlouhou periodou spánku a často úporným svěděním pod kůží. Při dlouhodobém užívání nastávají podobné potíže jako u ostatních stimulantů. Častá je též sexuální lhostejnost. Při šňupání dochází k poškození nosní přepážky (v příloze č. 4 je na snímcích zachycen kokain).

Crack je levnější obdoba kokainu, která se kouří ve zvláštních dýmkách nebo ve směsi s cigaretovým tabákem. Droga je v podobě hrudek nebo valounků bílé, až žlutohnědé barvy. Účinky a příznaky jsou stejné jako u kokainu.

2.11.3 Halucinogenní amfetaminy

Ecstasy je známá také jako XTC nebo MDMA. K dostání je v podobě prášku, v tabletách nebo kapslích. Užívá se nejčastěji polykáním nebo se aplikuje injekčně. Účinkuje 4 až 6 hodin a projevuje se stejně jako amfetaminy s mírně halucinogenním efektem. Prohlubuje pocit vcítění se do druhého a usnadňuje komunikaci. Při předávkování dochází ke stejným příznakům jako u stimulantů. Stejný je i abstinenci syndrom. Při dlouhodobém užívání dochází k přímým a trvalým poruchám mozkové tkáně, poškození jater, vyčerpanosti, srdečním problémům, úzkosti, paranoie a podobně.

MDA, STP, DOB, MFT a TMA jsou obdobné látky jako ecstasy se stejnými účinky i následky.

2.11.4 Halucinogeny

Jedná se o skupinu přírodních nebo syntetických látek, které vyvolávají změny vnímání s často nevypočitatelným účinkem. Není bez zajímavosti, že při užívání těchto drog nedochází ke zjištěnému fyzickému poškození organismu a abstinenci syndromy se nevyskytují.

LSD je látka, která se v minulosti i u nás vyráběla průmyslově a experimentovalo se s ní při jejím terapeutickém využití. U této drogy dochází občas ke stavu, kdy po déletrvající abstinenci dochází ke stejnému prožitku, jako kdyby byla droga užita (*flash-back*). Nejčastěji se s ní můžeme setkat ve formě čiré tekutiny nasáklé do papíru, dále v podobě barevných pilulek nebo bílého prášku. Užívá se polykáním nebo lízáním. Ve formě roztoku se může kapat do očí. Účinkuje 3 až 12 hodin. Během této doby dochází ke změně vnímání času, prostoru, barev, zvuků, k vidění věcí z jiných dimenzí, k chuťovým a čichovým halucinacím, zrychlenému pulsu, zvýšení krevního tlaku, rozšíření zornic a k horečce. Při předávkování se objevuje neklid, rozrušenost, zvýšená aktivita, křeče, násilné chování, halucinace a psychóza. Může dojít i ke smrti. Abstinenci syndrom není, ale může se objevit prožitek intoxikace bez užití drogy. Při dlouhodobém užívání dochází k hlubokým depresím vedoucím k sebevraždám. Je zde vysoká pravděpodobnost poškození chromozomů.

Psilocibin, meskaline a skopolamin jsou přírodní látky obsažené v houbách, kaktusech a jiných rostlinách. Užívají se polykáním. Doba účinku je podle druhu 6 až 14 hodin. Příznaky a následky dlouhodobého užívání jsou obdobné jako u LSD. Při užití se však mohou objevit i negativní zážitky, zmatenost, dezorientace, panika, úzkost, ztráta kontroly, paranoia a psychóza.

PCP je známý též jako andělský prach. Jedná se o čirou tekutinu nebo prášek v odstínech od bílé po hnědou. Může však být i v podobě gumovité hmoty nebo v tabletách. Užívá se kouřením ve směsi s tabákem nebo se kouří cigarety namočené v PCP. Může se míchat i s marihuanou. Dále je možno tuto drogu šňupat, polykat i aplikovat injekčně. Účinek může být několik hodin až dnů. Nejpravděpodobnější příznaky užití drogy jsou změny v chování, agresivita, pocit neuvěřitelné síly, nekoordinované rozrušení, rychlé mimovolné pohyby očí a další příznaky běžné pro halucinogeny. Stejně jsou i příznaky předávkování. Může se přidat i úzkost a smutek. Při dlouhodobém užívání dochází k zhoršení paměti, poruchám řeči, poškození mozku, srdce a plic, k hepatitidě, agresivnímu chování, halucinacím, paranoie, těžkým psychózám a k prožitkům intoxikace bez užití drogy.

2.11.5 Opiáty

Opiáty jsou alkaloidní látky připravené ze surového opia, které se získává z nedozrálých makovic opiového máku. Opium obsahuje řadu alkaloidů, mezi něž patří morfin, kodein a další. Z morfinu lze potom vyrobit heroin a další drogy. Při užívání opiátů dochází k rychlému zvyšování tolerance organismu na drogu, kdy k dosažení požadovaného výsledku je potom nutno přijímat stále vyšší dávky.

Opium je bělavá až hnědá těstovitá hmota. Můžeme se však s ním setkat i ve formě bílého prášku. Užívá se polykáním nebo kouřením. Doba účinku je 3 až 6 hodin. Má uklidňující a uvolňující účinky. Způsobuje netečnost, nedostatek motivace, ospalost, pocit izolace od vnějšího světa a problémů, zácpu, nevolnost až zvracení, snížení citlivosti na bolest, rýmu a slzení, zpomalení tepu a zúžení zornic. Při předávkování dochází k mělkému dýchání, puls je špatně hmatatelný, kůže je voskově bledá, dochází ke křečím, otoku plic, zástavě dýchání, bezvědomí a k smrti. Při vzniku závislosti se abstinenční syndrom projevuje rýmou, slzením, zíváním, pocením, pocitem chladu, průjemem, třesem, břišními, kloubními a svalovými křečemi, bolestmi svalů a kloubů, nechutenstvím, teplotou, úzkostí, vzrušeným agresivním chováním, rozšířením zornic, klimbáním a spavostí. Při dlouhodobém užívání dochází k poškození plic, hepatitidě, křečím, mravenčení až bolestem v končetinách, sterilitě, impotenci, zácpě, hubnutí, poruchám spánku a letargii.

Morfin je látka, s níž se setkáváme ve formě tekutin nebo prášků. Užívá se polykáním, injekčně nebo kouřením. Příznaky a následky užívání drogy jsou stejné jako u opia, stejně tak jako doba trvání účinku.

Kodein může být v podobě pilulek nebo je součástí různých léků. Může se užívat polykáním, injekčně a šňupáním. Účinky a příznaky má stejné jako ostatní opiáty. Při užití často dochází k zčervenání kůže na obličeji, krku a hrudi.

Heroin bývá v podobě bílého, až hnědého prášku nebo svou substancí připomíná dehet. Užívá se injekčně, šňupáním a kouřením. Účinky a příznaky jsou obdobné jako u opia (v příloze č. 5 je na snímcích zachycen heroin).

Braun je nejčastěji v podobě hnědé tekutiny nebo rozpustného prášku. Vlastnosti jsou stejné jako u ostatních opiátů.

Methadon bývá v podobě zrnitého roztoku nebo ve formě tablet. Užívá se polykáním. Od ostatních opiátů se odlišuje pouze dobou účinku, která je 12 až 24 hodin, v některých případech až 48 hodin.

2.11.6 Těkavé látky

Jedná se o skupinu organických rozpouštědel. Nejznámější jsou toluen, čikuli, ředidla barev a laků, benzín, modelářská lepidla používaná k sestavování plastových modelů a podobně. Protože se jedná o legálně prodávané chemické látky, jsou snadno dostupné. Na vzduchu se uvolňují toxické látky, které zneužívající osoba vdechuje (*čichá*). Doba účinku je od 30 minut do 3 hodin a projevy jsou podobné jako u alkoholu. Dochází k zhoršené koordinaci pohybů, malátnosti, zmatenosti, nepřítomnému pohledu, blábolovité řeči, zarudnutí očí, bolestem hlavy, kýchání, krvácení z nosu, nevolnostem, zvracení, násilnickému chování, psychóze, snížení tělesné teploty a krevního tlaku, zrychlení srdeční činnosti a rozšíření zornic. Při předávkování nastává bezvědomí, dochází k poškození jater a mozku, zástavě dýchání, selhání srdce a smrti. Dlouhodobé užívání poškozuje plíce, játra, ledviny, způsobuje poruchu krvetvorby, anemii, poškození mozku, poruchy intelektu, dušnost, kašel, astma, vyrážky kolem úst a nosu.

2.11.7 Tlumivé léky

Jak je již z názvu patrné, jedná se léky zklidňující, které jsou ve většině případů na lékařské předpisy. Sem patří například Rohypnol, Diazepam, Dormogen, Noxyron, Oxazepam, Meproamat a Bellaspon. Tyto léky se polykají. Doba účinku je podle druhu

a množství léku od 1 do 15 hodin. Tyto léky vyvolávají účinky podobné účinkům alkoholu, navozují uvolněnost, snižují koncentraci, zhoršují koordinaci pohybů a oslabují zábrany. Způsobují ospalost, netečnost, zmatenost a spánek. Zornice se zužují. Při předávkování dochází k mělkému dýchání, pocitu chladu, slabému zrychlenému pulsů, nízkému tlaku, bezvědomí a smrti. Při vzniku závislosti se abstinenci syndrom projevuje úzkostí, pocením, horečkou, halucinacemi, dezorientací, poruchami koordinace, třesem, křečemi a delíriem. Může nastat i smrt. Při dlouhodobém užívání dochází k poškození mozku, jater a ledvin, k nadměrnému kazivosti zubů, k nechutenství, roztřesenosti, poruchám krevního oběhu, poruchám intelektu a pocitu pronásledování.

K uvedeným nejběžnějším příznakům užívání drog je nutno dodat, že obvykle nejsou přítomny všechny vyjmenované symptomy. Mohou se však objevit i jiné. Každá reakce na drogu závisí na osobnosti člověka, jeho momentálním psychickém a fyzickém stavu, na množství a čistotě drogy a na tom, jak případně droga interaguje s jinými zneužitými látkami.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je podat aktuální přehled (*k roku 2006*) o celkové problematice zneužívání omamných a psychotropních látek nealkoholového typu v okrese Litoměřice (*průzkum realizován ve druhé polovině roku 2006*) a analyzovat trestnou činnost osob tyto látky zneužívajících, s důrazem na zjištění důvodů jejich protiprávního jednání a zjištění počtu osob ze zkoumaného vzorku, které se dopouští nebo dopouštěly trestné činnosti, ale také ke zjištění iniciační drogy, a k tomu, jakou úlohu sehrálo nejbližší okolí jedince při jeho prvním zneužití psychoaktivní látky.

Na základě zjištěných informací získáme přesnější náhled na tuto problematiku ve sledovaném období, což nám pomůže k lepšímu pochopení problému. V konečném efektu nám získané informace poslouží při hledání účinných řešení a směřování vhodné prevence na nejkritičtější a nejcitlivější místa, kde bychom mohli dosáhnout výraznějších úspěchů než doposud.

3.2 Stanovení předpokladů průzkumu

1. Lze předpokládat, že více jak 70% osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, se dopustilo trestné činnosti.

Pro předpoklad č. 1 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

2. Lze předpokládat, že více jak 50 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, se dopustilo protiprávního jednání z toho důvodu, aby si opatřilo finanční prostředky k pořízení návykové látky.

Pro předpoklad č. 2 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

3. Lze předpokládat, že drogová kariéra více jak 80 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, započala zneužíváním produktů konopí (*cannabis*) známé pod různými názvy, u nás se nejčastěji jedná o zneužívání sušených listů a květenství samičích rostlin, které je obecně nazýváno marihuanou.

Pro předpoklad č. 3 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

4. Lze předpokládat, že u více jak 60 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, sehrála při prvním zneužití drogy klíčovou úlohu parta vrstevníků nebo kamarádů.

Pro předpoklad č. 4 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

3.3 Použité metody

V průzkumu byly použity dvě metody. Jednou byla metoda dotazníku (*dotazník tvoří přílohu č. 6*), kdy pomocí této metody byly získány informace od 44 respondentů (*informace k zbývajícím 8 respondentům byly získány metodou, která bude popsána následovně*). Získávání zájmových osob k vyplnění dotazníku, při zajištění naprosté anonymity a dobrovolnosti, byl prováděn ve spolupráci s pracovníky Okresního ředitelství Policie ČR v Litoměřicích, kteří se zabývají zejména drogovou problematikou (*respondenti vyplňovaly dotazník ve svém soukromí, přesněji bez přítomnosti zadavatelů*). Jako druhá metoda byla použita metoda studia dokumentů (*obsahová analýza*), během níž autor analyzoval spisové materiály týkajících se zbývajících 8 respondentů. Jednalo se zejména o studium znaleckých psychiatrických posudků k vyšetření duševního stavu, které obsahovaly osobní, rodinou a kriminální anamnézu, tedy všechna potřebná data. Obě uvedené metody patří mezi nepřímé techniky sběru dat.

3.3.1 Dotazník

Metoda dotazníku se především využívá v kvantitativních postupech, kdy jsou pokládány konkrétní, vysoce standardizované otázky, přičemž výsledky se vztahují k velkému množství lidí od kterých však získáváme relativně omezenou informaci (*jen k tomu, na co se v dotazníku dokážeme jednoduchou otázkou zeptat*). Použití má zejména

při zjišťování údajů, u nichž nepředpokládáme možnost většího zkreslení. Dotazníky rozlišujeme podle toho, co konkrétně zjišťujeme, na dotazník osobnostní, postojoyý, zájmový a klinický.

Dotazník je v podstatě zvláštní forma řízeného rozhovoru. Respondent je vyzván, aby postupně, po pozorném přečtení jednotlivých otázek, volil jen jednu z nabízených odpovědí. Jak již bylo naznačeno, můžeme pomocí dotazníku obsáhnout širší část zájmové populace a tím získat odpovědi od velkého počtu jedinců. Při použití dotazníků v převážné většině případů chybí přímý kontakt s respondentem, což je považováno za jeho nedostatek, ale za určitých okolností to může být výhodou, zvláště jedná-li se o dotazník anonymní. Respondent potom může bez obav a otevřeně odpovídat na kladené otázky. Velice důležitá je jednoznačná a srozumitelná formulace otázek, aby nedocházelo k její chybné interpretaci, které jinak při metodě rozhovoru můžeme předejít. Dotazník je nejčastěji používán ke zjišťování postojů, hodnotových orientací, sociálního klimatu a podobně. Výborně se však hodí i pro účely našeho případu. Reprezentativní vzorek pro území České republiky by měl čítat cca 1000 až 1100 respondentů. Pro náš průzkum, který se týká jen okresu Litoměřice, jsme se však spokojili se vzorkem 52 osob, z toho informace k 44 osobám byly získány metodou dotazníku a k 8 osobám byly získány metodou studia dokumentů.

Negativní stránkou dotazníkové metody byla nedostatečnost osobního kontaktu, závislost na schopnosti introspekce dotazovaných osob, ochotě pravdivě vypovídat a nižší návratnosti dotazníků, které byly anonymně rozdány k vyplnění mezi zájmové osoby. V dotazníku byly ve většině případů použity typy otázek uzavřených, a to jak výběrových, tak v menším počtu i alternativních. V zanedbatelném množství potom byly použity otázky otevřené, kde měli respondenti uvést název užívané drogy. I přesto, že odborné kruhy již od dělení na „tvrdé“ a „měkké“ drogy ustupují, je s těmito pojmy v dotazníku pracováno, neboť toto označení je mezi osobami, zneužívajícími omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, dosud pevně zakořeněno a velice citlivě vnímají hranici mezi tkz. drogou tvrdou a měkkou.

3.3.2 Studium dokumentů

Metoda studia dokumentů se provádí ve standardizované formě a je rovněž využívána u kvantitativních postupů. I v tomto případě byla za nedostatek považována absence osobního kontaktu. Při studiu dokumentů, spočívající v obsahové analýze, byly využity všechny dostupné zdroje, ze kterých bylo možno získat zájmové údaje. Za tímto účelem byly k 8 osobám získány vyšetřovací spisy nebo jejich části, které obsahovaly požadované informace.

3.4 Popis zkoumaného vzorku

Vzorek respondentů tvořilo 52 osob zdržujících na území okresu Litoměřice, ve věku od nezletilých až po osoby ve věku nad 30 let (*přesný věk respondentů nebyl z důvodu anonymity dotazníku zjišťován*), z nichž 44 osob podalo požadované informace v podobě vyplněného dotazníku a k 8 osobám byly potřebné údaje zjištěny studiem dokumentace. U 3 respondentů se jednalo o 3 děti ve věku školou povinném, 37 osob bylo se základním vzděláním nebo učilištěm bez maturity, 11 osob bylo se středoškolským vzděláním ukončené maturitou a v jednom případě se jednalo o vysokoškolsky vzdělaného jedince (*bývalý voják z povolání - na vyšetřování jeho trestné činnosti se autor spolupodílel*). Výběr vzorku byl prováděn náhodně mezi osobami o kterých bylo z policejní praxe známo, že zneužívají omamné a psychotropní látky nealkoholového typu.

3.5 Vlastní realizace

Celkem 96 osob, o nichž bylo z policejní praxe známo, že zneužívají omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, bylo osloveno s žádostí o spolupráci při prováděném průzkumu. Těmto osobám byl předán dotazník k anonymnímu vyplnění, který potom skupinově vracely v zalepených neoznačených obálkách. Ke zpracování se vrátilo 47 vyplněných dotazníků, z toho 3 dotazníky byly pro neúplnost vyřazeny (*byly vráceny neúplné - některý z listů chyběl nebo byly zcela nedostatečně vyplněné bez jakékoli vypovídající hodnoty*). Proto bylo možno pro další účely využít pouze 44 vyplněných

dotazníků. V našem případě lze tedy návratnost využitelných dotazníků stanovit na 42 %. Údaje z vyplněných dotazníků byly autorem vyhodnoceny a zaneseny do grafů a tabulek (*viz další část této práce*).

K dalším 8 osobám, o nichž bylo z policejní praxe známo, že zneužívají omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, byly získány vyšetřovací spisy nebo jejich části, které obsahovaly potřebné informace. Zejména bylo čerpáno ze znaleckých psychiatrických posudků k vyšetření duševního stavu jednotlivých osob, které obsahovaly kompletní osobní, rodinou a kriminální anamnézu, ale využity byly i podané zprávy k pověsti osoby, opisy rejstříku trestů a další. Z těchto materiálů bylo možno získat odpovědi na všechny otázky, které byly použity v předešlé dotazníkové metodě (*v dotazníku byly voleny takové otázky, na které bylo možno nalézt odpovědi i v zapůjčených vyšetřovacích spisech*).

3.6 Interpretace získaných dat

Samotný průzkum byl proveden na vzorku 52 osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, přičemž informace k 44 osobám z daného vzorku byly získány metodou dotazníků a informace k zbývajícím 8 osobám byly získány metodou studia dokumentů. Otázky průzkumu byly zaměřeny zejména ke zjištění důvodů trestné činnosti zneuživatelů drog a obecně k páchání trestné činnosti těmito osobami, ke zjištění iniciační drogy, k závislosti na těchto látkách, k přibližnému věku toxikomanů, k hlavní zneužívané látce, věku v době prvního abúzu drog, k protiprávnímu jednání toxikomanů, ke vlivům osob z okolí na první zneužití drogy, ke způsobu získání první dávky, k frekvenci užívání drog, k získávání finančních prostředků na drogy a podobně.

Otázka č. 1: **Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

Tabulka č. 1 : Nejvyšší dosažené vzdělání

	dotazník	studium dokumentů	celkem
základní	28	2	30
učiliště bez maturity	11	4	15
střední s maturitou	5	1	6
vysokoškolské	0	1	1

Graf č. 1



Legenda: 1 – základní vzdělání 57%

2 – učiliště bez maturity 29%

3 – střední s maturitou 12%

4 – vysokoškolské vzdělání 2%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 57% respondentů má základní vzdělání, 29% má učiliště bez maturity, 12% má středoškolské vzdělání zakončené maturitou a 2% má vysokoškolské vzdělání.

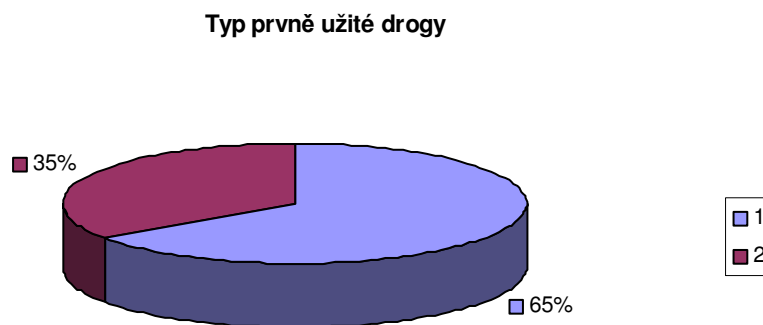
Z daného vzorku je 57% respondentů pouze se základním vzděláním i přesto, že současné tendence směřují k tomu, aby každý mladý člověk po základní škole se alespoň vyučil některému z učebních oborů. Nelze však vyloučit, že tyto osoby ještě nedokončily učební poměr nebo střední školu a proto do dotazníku uvedly vzdělání základní.

Otázka č. 2: Jaký typ drogy jste poprvé užil(a)?

Tabulka č. 2 : Typ prvně užitých drog

	dotazník	studium dokumentů	celkem
měkká droga	32	2	34
tvrdá droga	12	6	18

Graf č. 2



Legenda: 1 – měkká droga 65%

2 – tvrdá droga 35%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 65% respondentů mělo svou první zkušenost s tkz. měkkou drogou. Zbývajících 35 % mělo první zkušenost s drogou „tvrdou“.

Zde je nutno uvést, že v odborných kruzích se již od dělení na „měkké“ a „tvrdé“ drogy upouští. Mezi širokou veřejností i mezi samotnými toxikomany jsou však tyto kategorie stále ještě pevně zakořeněné.

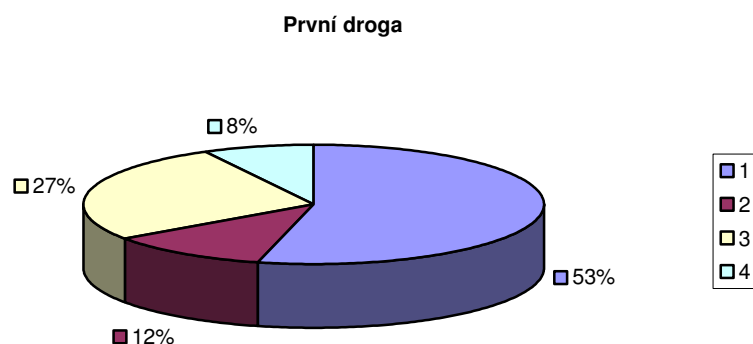
Zjištění vyplývající z odpovědí na tuto otázku bylo pro autora překvapením, neboť se domníval, že s drogou „měkkou“ napoprvé experimentovalo více jak 80% osob.

Otázka č. 3 : Uved'te název vaší první drogy.

Tabulka č. 3 : První droga

	dotazník	studium dokumentů	celkem
marihuana	25	3	28
hašiš	4	2	6
pervitin	12	2	14
heroin	3	1	4

Graf č. 3



Legenda: 1 – marihuana 53%

2 – hašiš 12%

3 – pervitin 27%

4 – heroin 8%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 53% respondentů mělo svou první zkušenost s marihuanou, 12% zneužilo hašiš, 27% pervitin a 8% heroin.

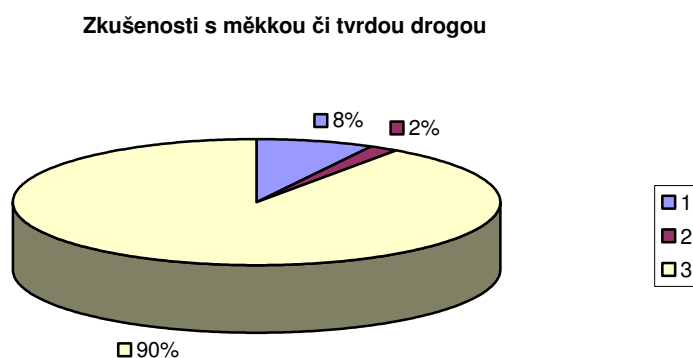
Alarmující je skutečnost, že u jednoho z odevzdaných dotazníků, kde byl respondent označen za mladšího 15 let, byl v kolonce prvně užitá droga uveden heroin, což může signalizovat skutečnost, že i osoby tohoto věku již patří do některé z drogových part dospělých osob.

Otázka č. 4 : S jakými typy drog máte zkušenosti?

Tabulka č. 4 : Zkušenosti s měkkou či tvrdou drogou

	dotazník	studium dokumentů	celkem
jen s měkkou drogou	4	0	4
jen s tvrdou drogou	0	1	1
s měkkou i tvrdou drogou	40	7	47

Graf č. 4



Legenda: 1 – jen s měkkou drogou 8%
2 – jen s tvrdou drogou 2%
3 – s měkkou i tvrdou drogou 90%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 8% respondentů má zkušenost jen s „měkkou“ drogou, 2% jen s „tvrdou“ drogou a 90% má zkušenost jak s „měkkou“, tak s „tvrdou“ drogou.

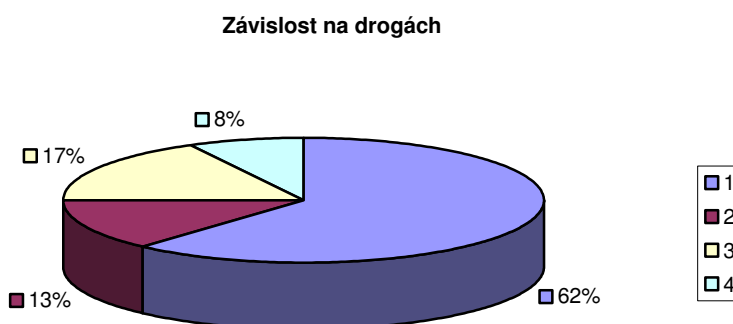
Pro autora bylo překvapujícím zjištění, že 2% osob z daného vzorku, které mají zkušenosti s „tvrdou“ drogou, nikdy neexperimentovaly s drogou „měkkou“.

Otázka č. 5: **Domníváte se, že jste na droze závislý(á)?**

Tabulka č. 5 : Závislost na drogách

	dotazník	studium dokumentů	celkem
rozhodně ne	28	4	32
spíše ne	7	0	7
spíše ano	7	2	9
rozhodně ano	2	2	4

Graf č. 5



Legenda: 1 – rozhodně ne 62%

2 – spíše ne 13%

3 – spíše ano 17%

4 – rozhodně ano 8%

Ze zjištěných informací vyplývá, že celkem 75% respondentů (62% rozhodně ne + 13% spíše ne) se necítí být na drogách závislých, 17% spíše ano a 8% se cítí být na drogách závislých.

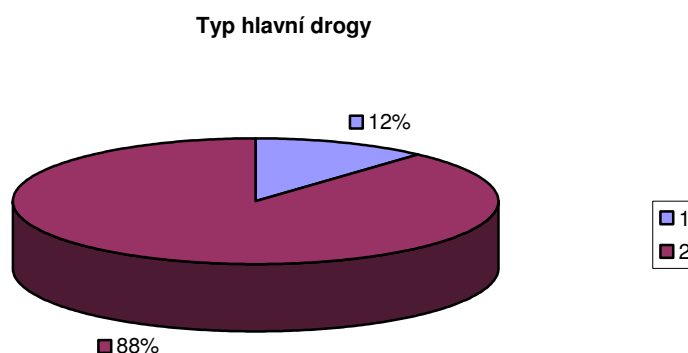
Z uvedených údajů je tedy patrné, že se 75% respondentů necítí být závislých na drogách, což je velmi častým jevem. Nikoli ojediněle se setkáváme s tvrzením, že dotyčný má drogu pod kontrolou, nemusí si ji brát, když nechce atd. Proto respondenty uváděné informace nepřinášejí překvapující zjištění.

Otázka č. 6: **Jakého druhu je v současné době vaše hlavní droga?**

Tabulka č. 6 : Typ hlavní drogy

	dotazník	studium dokumentů	celkem
měkká droga	6	0	6
tvrdá droga	38	8	46

Graf č. 6



Legenda: 1 – měkká droga 12%

2 – tvrdá droga 88%

Ze zjištěných informací vyplývá, že pro 88% respondentů je hlavní drogou tzv. tvrdá droga a pro 12% je hlavní měkká droga.

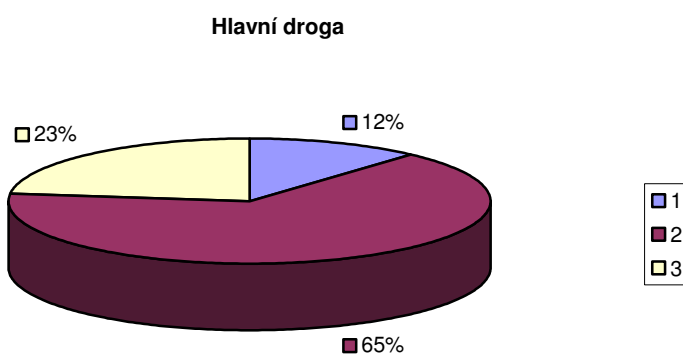
Ani toto zjištění nebylo pro autora překvapením, což však nijak nesnižuje závažnost tohoto problému.

Otázka č. 7: **Uveďte název vaší hlavní drogy.**

Tabulka č. 7 : Hlavní droga

	dotazník	studium dokumentů	celkem
marihuana	6	0	6
pervitin	28	6	34
heroin	10	2	12

Graf č. 7



Legenda: 1 – marihuana 12%

2 – pervitin 65%

3 – heroin 23%

Ze zjištěných informací vyplývá, že celkem 65% respondentů zneužívá jako hlavní drogu pervitin, 23% heroin a 12% produkty konopí.

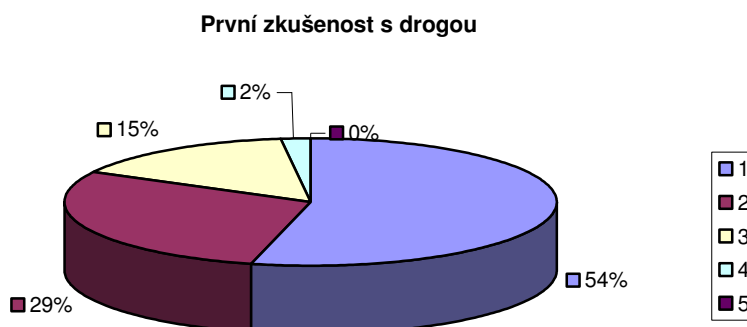
Ze zjištěných informací lze tedy usuzovat na to, že v okrese Litoměřice, mezi osobami zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, které přicházejí do styku s Policií ČR, převládá zneužívání pervitinu, který je, jak uvádějí dostupné odborné zdroje, v České republice nejoblíbenější, nejdostupnější a nejužívanější tvrdou drogou. Litoměřicko tedy není výjimkou a jeho toxikomanická scéna se od ostatních oblastí nebude výrazně odlišovat.

Otázka č. 8: **V jakém věku jste poprvé vyzkoušel(a) drogu?**

Tabulka č. 8 : První zkušenost s drogou

	dotazník	studium dokumentů	celkem
mladší jak 15 let	23	5	28
od 15 do 17 let	13	2	15
od 18 do 22 let	8	0	8
od 23 do 30 let	0	1	1
nad 30 let	0	0	0

Graf č. 8



Legenda: 1 – mladší jak 15 let 54%
 2 – od 15 do 17 let 29%
 3 – od 18 do 22 let 15%
 4 – od 23 do 30 let 2%
 5 – nad 30 let 0%

Ze zjištěných informací vyplývá, že více jak polovina respondentů (54%) z daného vzorku získala svou první zkušenost s drogou ještě před dovršením věku 15 let. 29% získalo první zkušenost s drogou ve věku od 15 do 17 let, tedy jako mladiství, 15% ve věku od 18 do 22 let, a zbývající 2% ve věku od 23 do 30 let.

Za nejzávažnější autor považuje to, že více jak polovina osob získala svou první zkušenost s drogou před dosažením věku 15 let. A jak je známo z dostupné odborné literatury, věková hranice osob experimentující s drogou se neustále snižuje.

Otázka č. 9: Užíváte jednu drogu, nebo více drog?

Tabulka č. 9 : Počet zneužívaných látek

	dotazník	studium dokumentů	celkem
jen jednu drogu	17	2	19
dvě drogy	9	3	12
více jak dvě drogy	18	3	21

Graf č. 9



Legenda: 1 – jen jednu drogu 37%
2 – dvě drogy 23%
3 – více jak dvě drogy 40%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 37% respondentů zneužívá jen jednu látku, 23% zneužívá dvě drogy a 40% osob zneužívá více jak dvě drogy.

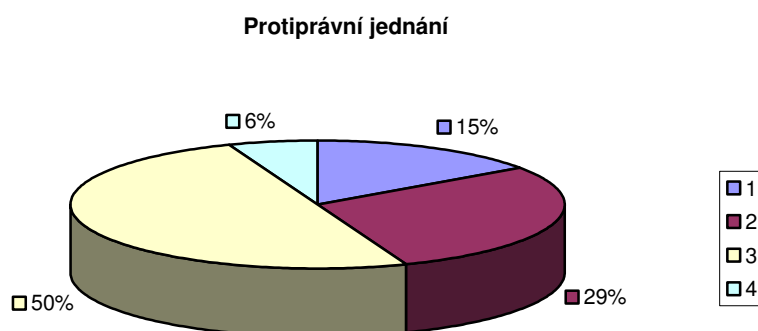
Autor se domnívá, že osoby, které zneužívají více jak 2 omamné nebo psychotropní látky, tak činí proto, že se jim mnohdy nedostává finančních prostředků na pořízení jejich hlavní drogy a tak se musí spokojit s levnější náhražkou drogy nebo s jinou drogou, kterou opatří některý ze členů jejich drogové party. Důvodem ale také může být momentální nedostupnost hlavní drogy, například, když je uvězněn jejich dodavatel drogy apod.

Otázka č. 10: **Dopustil(a) jste se někdy protiprávního jednání ?**

Tabulka č. 10 : Protiprávní jednání

	dotazník	studium dokumentů	celkem
nikdy	8	0	8
jen přestupku	15	0	15
trestného činu	18	8	26
neví zda se jednalo o přestupek nebo trestný čin	3	0	3

Graf č. 10



Legenda: 1 – nikdy 15%
 2 – přestupku 29%
 3 – trestného činu 50%
 4 – neví, zda se jednalo o přestupek nebo trestný čin 6%

Ze zjištěných informací vyplývá, že celkem 50% respondentů se dopustilo trestného činu, 29% přestupku, 15% se nikdy protiprávního jednání nedopustilo a 6% neví, zda se dopustilo přestupku nebo trestného činu.

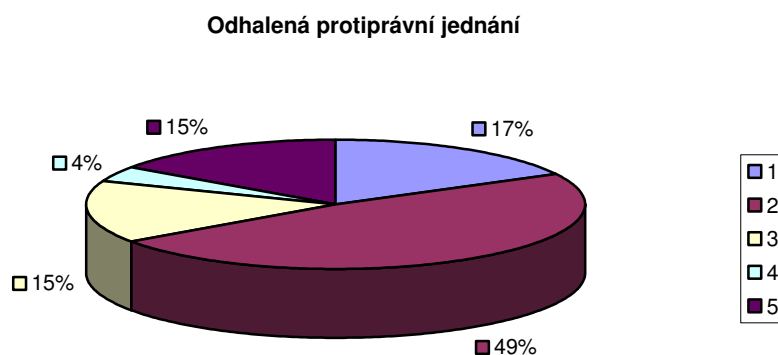
Navzdory zjištěným informacím se autor domnívá, že někteří z respondentů na tuto otázku neodpověděli zcela upřímně, protože získané odpovědi ne zcela přesně korespondují s odpověďmi na jinou otázku obdobného charakteru (k otázce č. 12 uvádí 54% respondentů, že bylo odsouzeno za trestný čin). Nelze sice vyloučit nepozornost respondentů, ale stejně tak nelze vyloučit možnou snahu o zastření některých skutečností.

Otázka č. 11: Pokud jste se někdy dopustil(a) protiprávního jednání, bylo toto vaše jednání odhaleno příslušnými orgány?

Tabulka č. 11: Odhalená protiprávní jednání

	dotazník	studium dokumentů	celkem
nikdy nebylo odhaleno	9	0	9
většinou neodhaleno	22	3	25
většinou odhaleno	3	5	8
vždy odhaleno	2	0	2
nedopustili se protiprávního jednání	8	0	8

Graf č. 11



Legenda: 1 – nikdy nebylo odhaleno 17%
 2 – většinou neodhaleno 49%
 3 – většinou odhaleno 15%
 4 – vždy odhaleno 4%
 5 – nedopustili se protiprávního jednání 15%

Ze získaných informací vyplývá, že u 17% respondentů nebylo nikdy jejich protiprávních jednání odhaleno, u 49% nebylo většinou odhaleno, u 15% oslovených bylo ve většině případů jejich protiprávní jednání odhaleno, u 4% bylo jejich protiprávní jednání vždy odhaleno a 15 % respondentů se nikdy žádného protiprávního jednání nedopustilo.

Jak bylo tedy zjištěno, 85% respondentů se dopustilo protiprávního jednání, přičemž jsou si vědomi toho, že se protiprávního jednání dopouští.

Otázka č. 12: **Byl(a) jste někdy odsouzen(a) pro trestnou činnost?**

Tabulka č. 12 : Odsouzení za trestnou činnost

	dotazník	studium dokumentů	celkem
ano	20	8	28
ne	24	0	24

Graf č. 12



Legenda: 1 – ano 54%
2 – ne 46%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 54% respondentů z daného vzorku bylo v minulosti odsouzeno za trestnou činnost, 46% odsouzeno dosud nebylo.

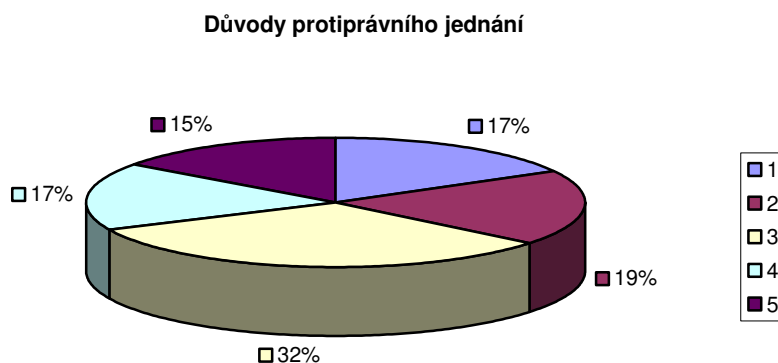
Je tedy zřejmé, že trestné činnosti se z daného vzorku dopustila více než polovina respondentů. V úvahu však musíme vzít také informace získané vyhodnocením předchozí otázky, ze kterých vyplývá, že protiprávní jednání nebylo u 17% respondentů nikdy odhaleno a u 49% většinou nebylo odhaleno (u některých tedy nemusela být jejich trestná činnost vůbec odhalena nebo tyto osoby nemusely být z nejrůznějších důvodů odsouzeny). Autor je proto přesvědčen, že trestné činnosti se dopustilo vyšší procento respondentů než výsledky uvádějí.

Otázka č. 13: Pokud jste se někdy dopustil(a) protiprávního jednání, jaké byly jeho důvody?

Tabulka č. 13 : Důvody protiprávního jednání

	dotazník	studium dokumentů	celkem
prostředky na obživu	7	1	9
prostředky na drogu	8	2	10
někdy na drogu, jindy na obživu	12	5	17
jiné důvody	9	0	9
nikdy se protiprávního jednání nedopustil(a)	8	0	8

Graf č. 13



Legenda: 1 – prostředky na obživu 17%
 2 – prostředky na drogu 19%
 3 – někdy na drogu, jindy na obživu 32%
 4 – jiné důvody 17%
 5 – nikdy se protiprávního jednání nedopustil(a) 15%

Ze získaných informací vyplývá, že celkem 68% respondentů se dopustilo protiprávního jednání z toho důvodu, aby si opatřilo prostředky na drogu nebo na obživu (mnohdy zřejmě na obojí), 17% osob se protiprávního jednání dopustilo z jiných důvodů a 15% osob se údajně protiprávního jednání nedopustilo vůbec.

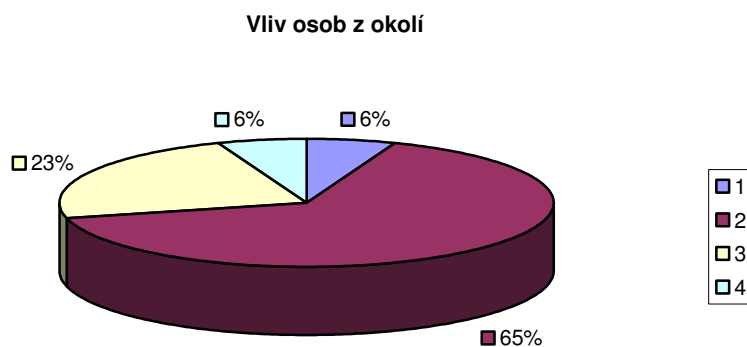
Poměrně vysoké procento osob (68%) z daného vzorku, které se dopouští protiprávního jednání, z důvodů získání prostředků, bylo autorem očekáváno, neboť se domnívá, že osoby zneužívající návykové látky se řadí do skupiny osob nespolehlivých, nezodpovědných a neschopných si dlouhodobě udržet zaměstnání (pokud vůbec pracovat chtějí), což v konečném efektu může mít za následek (a také často mívá) nedostatečné finanční zajištění.

Otázka č. 14: **Sehrál někdo z vašeho okolí důležitou roli při vašem prvním rozhodnutí užít drogu?**

Tabulka č. 14 : Vliv osob z okolí

	dotazník	studium dokumentů	celkem
neovlivněn(a) okolím	2	1	3
vliv party	28	6	34
vliv jedince	11	1	12
nic z uvedeného	3	0	3

Graf č. 14



Legenda: 1 – neovlivněn(a) okolím 6%

2 – vliv party 65%

3 – vliv jednotlivce 23%

4 – nic z uvedeného 6%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 65% respondentů zneužilo drogu s partou, 23% bylo ovlivněno jednotlivcem z blízkého okolí, 6% nebylo ovlivněno nikým z okolí a dalších 6% užilo drogu za jiné situace.

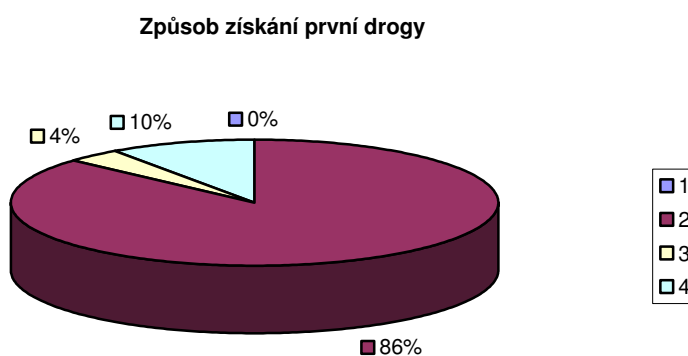
Je tedy zřejmé, že spíše než jednotlivci, je nutno věnovat pozornost závadovým partám a zejména tímto směrem cílit případnou prevenci.

Otázka č. 15: **Jak jste získal(a) svou první drogu?**

Tabulka č. 15 : Způsob získání první drogy

	dotazník	studium dokumentů	celkem
vlastní výrobou	0	0	0
od kamaráda nebo známého	38	7	45
od osoby prodávající drogy	2	0	2
jiným způsobem	4	1	5

Graf č. 15



Legenda: 1 – vlastní výrobou 0%
 2 – od kamaráda nebo známého 86%
 3 – od osoby prodávající drogy 4%
 4 – jiným způsobem 10%

Z uvedeného vyplývá, že 86% respondentů získalo svou první drogu od kamaráda nebo známého, 4% ji získalo od osoby prodávající drogy a 10% osob ji získalo jiným způsobem.

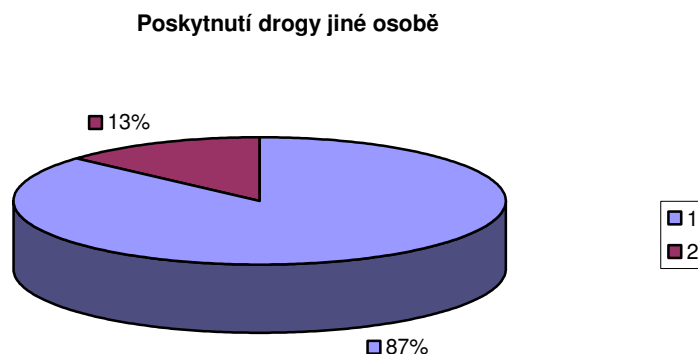
Opět se zde potvrzuje, že na první drogovou zkušenost má velký vliv nejbližší okolí jedince. Současně zde existuje reálné nebezpečí, že ten na sebe bude „nabalovat“ další osoby ochotné experimentovat s drogou.

Otázka č. 16: **Poskytl(a) jste někdy drogu další osobě, třeba kamarádovi nebo známému?**

Tabulka č. 16 : Poskytnutí drogy jiné osobě

	dotazník	studium dokumentů	celkem
ano	39	6	45
ne	5	2	7

Graf č. 16



Legenda: 1 – ano 87%

2 – ne 13%

Ze získaných informací vyplývá, že 87% respondentů poskytlo drogu jiné osobě, 13% nikoli.

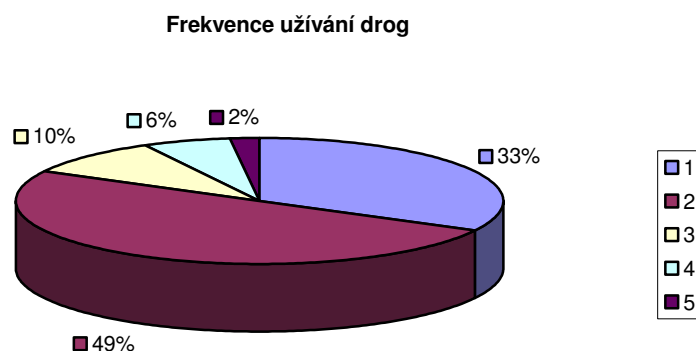
Zjištěné údaje ukazují na to, že poskytnutí drogy jiné osobě je zřejmě nejčastější trestná činnost osob zneužívajících omamné a psychotropní látky nealkoholového typu. Jedná se současně o jednu z nejvíce latentních trestných činností. Jednotlivé osoby si zřejmě mnohdy neuvědomují, že když si v partě navzájem mezi sebou poskytují drogu, dopouští se tím fakticky trestného činu podle § 187 trestního zákona (kdo jinému nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří omamnou nebo psychotropní látku...).

Otázka č. 17: **Jak často užíváte drogy?**

Tabulka č. 17 : Frekvence užívání drog

	dotazník	studium dokumentů	celkem
denně	14	3	17
několikrát v týdnu	22	4	26
maximálně jednou týdně	5	0	5
několikrát do měsíce	2	1	3
ojediněle	1	0	1

Graf č. 17



Legenda: 1 – denně 33%
 2 – několikrát v týdnu 49%
 3 – maximálně jednou týdně 10%
 4 – několikrát do měsíce 6%
 5 – ojediněle 2%

Ze zjištěných informací vyplývá, že 49% respondentů z daného vzorku zneužívá drogu několikrát týdně, 33% zneužívá drogu denně, 10% zneužívá drogu maximálně jednou týdně, 6% několikrát do měsíce a 2% ojediněle.

Hrozivé procento respondentů, které užívá drogu denně nebo několikrát v týdnu (celkem se jedná o 82% osob z daného vzorku toxikomanů) je alarmující. Pokud vezmeme v úvahu, že denní dávka drogy je pořizována často za více jak 1.000,- Kč, vydává osoba zneužívající omamné a psychotropní látky ročně statisčové částky (což lze ostatně dokumentovat příběhem moderátorky Terezy Pergnerové v příloze – příloha č. 7). Většina

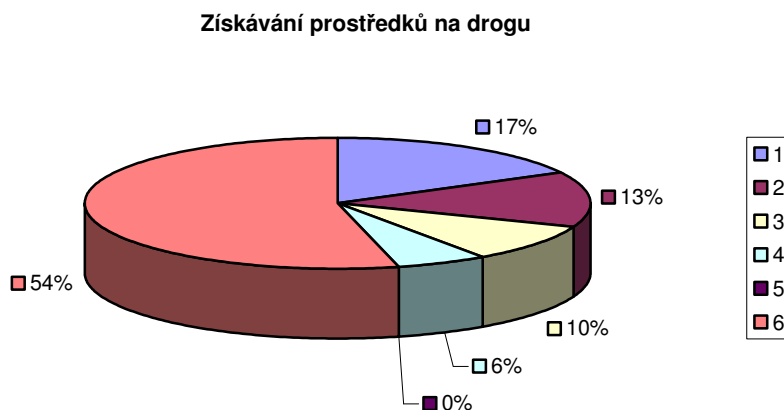
toxikomanů je však bez pracovního poměru. Z těchto indicií můžeme usuzovat na to, jakým způsobem si toxikomani opatřují finanční prostředky. Ženy převážně inklinují k prostituci, podvodům a drobnějším krádežím, muži se pak dopouštějí zejména majetkové, ale i násilné trestné činnosti.

Otázka č. 18: Jak převážně získáváte prostředky na opatření drogy?

Tabulka č. 18 : Získávání prostředků na drogu

	dotazník	studium dokumentů	celkem
z kapesného	9	0	9
z vlastní mzdy	7	0	7
ze sociálních dávek nebo podpory	4	1	5
z invalidního důchodu	2	1	3
z jiných pravidelných příjmů	0	0	0
jiným způsobem	22	6	28

Graf č. 18



Legenda: 1 – z kapesného 17%
 2 – z vlastní mzdy 13%
 3 – ze sociálních dávek nebo podpory 10%
 4 – z invalidního důchodu 6%
 5 – z jiných pravidelných příjmů 0%
 6 – jiným způsobem 54%

K otázce č. 18 bylo zjištěno, že 17% respondentů z daného vzorku si drogu pořizuje z kapesného, 13% z vlastní mzdy, 10% ze sociálních dávek nebo podpory v nezaměstnanosti, 6% z invalidního důchodu, ale více jak polovina respondentů – 54% jiným způsobem.

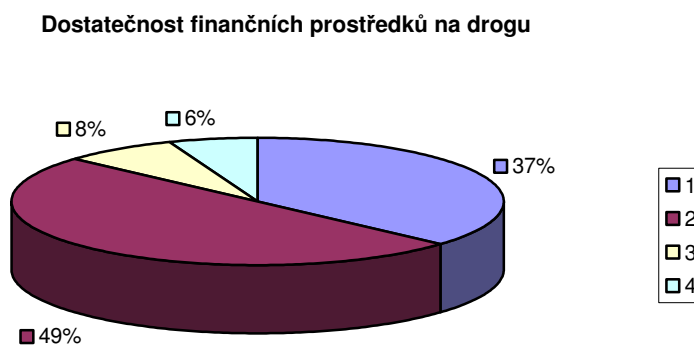
Autor se domnívá, že osoby, které získávají prostředky na drogu „jiným“ způsobem, si tyto prostředky nebo samotnou drogu obstarávají zejména trestnou činností. Pokud vezmeme do úvahy, že například za jeden odcizený osobní automobil vyšší třídy obdrží 10.000 až 20.000 Kč, což je částka, která jednotlivci denně zneužívajícího drogy mnohdy nepokryje spotřebu návykové látky za jeden kalendářní měsíc, musí být trestná činnost takové osoby velmi rozsáhlá.

Otázka č. 19: Máte dostatečné finanční prostředky na opatřování si drog?

Tabulka č. 19 : Dostatečnost finančních prostředků na drogu

	dotazník	studium dokumentů	celkem
rozhodně ne	17	2	19
spíše ne	20	6	26
spíše ano	4	0	4
rozhodně ano	3	0	3

Graf č. 19



Legenda: 1 – rozhodně ne 37%
 2 – spíše ne 49%
 3 – spíše ano 8%
 4 – rozhodně ano 6%

K této otázce bylo zjištěno, že se 37% respondentů nedostává prostředků k pořízení drogy, 47% uvedlo, že se jim prostředků na drogu spíše nedostává, 8% se prostředků spíše dostává a 6% osob nemá s finančními prostředky na drogy žádné problémy.

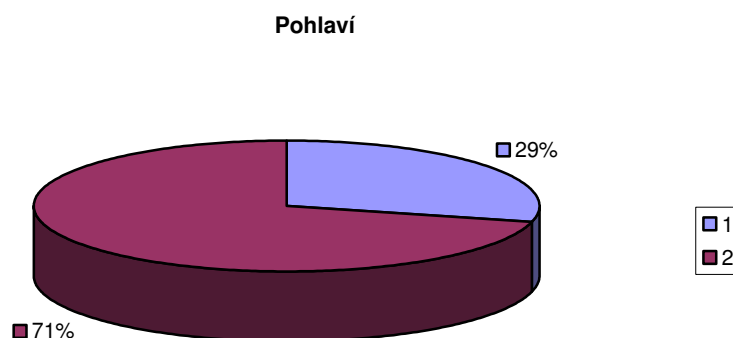
Můžeme tedy konstatovat, že velmi vysokému procentu osob z daného vzorku (celkem 84%) se finančních prostředků na drogu nedostává. Proto lze usuzovat na to, že nedostatek financí se výrazně podílí na motivaci osob zneužívajících psychoaktivní látky k páchání trestné činnosti.

Otázka č. 20: **Jakého jste pohlaví?**

Tabulka č. 20 : Pohlaví

	dotazník	studium dokumentů	celkem
žena	14	1	15
muž	30	7	37

Graf č. 20



Legenda: 1 – žena 29%

2 – muž 71 %

Jak ze zjištěného vyplývá, 29% respondentů je ženského pohlaví a 71% respondentů je pohlaví mužského.

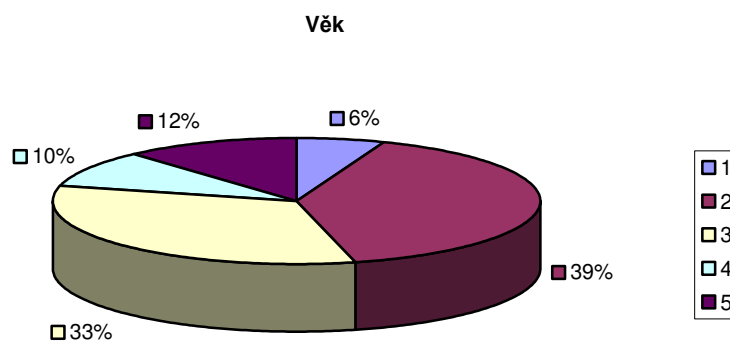
Jak je zřejmé, muži mnohem častěji zneužívají omamné a psychotropní látky. Autor práce se však na základě svých zkušeností z policejní praxe domnívá, že na drogové scéně stále přibývá procento žen a dívek experimentujících s drogou.

Otázka č. 21: **Jaký je váš věk ?**

Tabulka č. 21 : Věk

	dotazník	studium dokumentů	celkem
mladší jak 15 let	3	0	3
od 15 do 17 let	21	0	21
od 18 do 22 let	12	5	17
od 23 do 30 let	4	1	5
nad 30 let	4	2	6

Graf č. 21



Legenda: 1 – mladší jak 15 let 6%
 2 – od 15 do 17 let 39%
 3 – od 18 do 22 let 33%
 4 – od 23 do 30 let 10%
 5 – nad 30 let 12%

Ze zjištěných údajů vyplývá, že 39% respondentů je ve věku od 15 do 17 let, 33% je ve věku od 18 do 22 let, 12% je starších jak 30 let, 10% je ve věku od 23 do 30 let a 6% je mladších jak 15 let.

Nejvíce toxikomanů z daného vzorku se rekrutuje z řady mladistvých a hned po nich následují mladí dospělí. Ve třech případech byli respondenti mladší 15 let. Z toho můžeme usuzovat na to, že již i děti školou povinné mají přímé kontakty s drogovými partami.

3.7 Shrnutí výsledků praktické části

Průzkum byl zaměřen na problematiku zneužívání omamných a psychotropních látek nealkoholového typu v okrese Litoměřice a trestnou činnost osob tyto látky zneužívajících, s důrazem na zjištění důvodů jejich protiprávního jednání, zjištění počtu osob ze zkoumaného vzorku, které se dopouští trestné činnosti, ale také ke zjištění iniciační drogy, a k tomu, jakou úlohu sehrálo nejbližší okolí jedince při jeho prvním zneužití psychoaktivní látky.

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že více jak 70% osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, se dopustilo trestné činnosti.

Pro předpoklad č. 1 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

Na základě zjištěných údajů lze konstatovat následující:

Předpoklad č. 1 se potvrdil. Trestnou činnost přiznalo 50% respondentů, i když 54% respondentů uvedlo, že bylo pro trestnou činnost odsouzeno (*rozpor mezi těmito údaji autor diskutoval u otázky č. 10*). Rozhodující údaje však byly získány v momentě (*uvedeny v tabulce č. 16*), když celkem 87% respondentů přiznalo, že poskytlo drogu jiné osobě. I když si toto mnozí neuvědomují, jedná o trestný čin dle § 187 trestního zákona (*nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, prostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přičemž postačí jediná nabídka jakéhokoli množství drogy; pod pojmem nabízení je rozuměno jednání, kterým pachatel projevuje ochotu některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekusor nebo jed poskytnout jinému*). Ve většině případů se jedná o skrytou (*latentní*) trestnou činnost, která je objasňována jen v nepatrném rozsahu.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že více jak 50 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, se

dopustilo protiprávního jednání z toho důvodu, aby si opatřilo finanční prostředky k pořízení návykové látky.

Pro předpoklad č. 2 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

Na základě zjištěných údajů lze konstatovat následující:

Výše uvedený předpoklad č. 2 se potvrdil. Celkem 51% respondentů uvedlo, že si protiprávním jednáním opatřovalo prostředky na pořízení drogy (*19% respondentů si opatřovalo protiprávním jednáním prostředky na drogu, 32 % si tímto jednáním opatřovalo prostředky někdy na drogu a někdy na obživu*).

Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že drogová kariéra více jak 80 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, započala zneužíváním produktů konopí (cannabis) známé pod různými názvy, u nás se nejčastěji jedná o zneužívání sušených listů a květenství samičích rostlin, které je obecně nazýváno marihuanou.

Pro předpoklad č. 3 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

Na základě zjištěných údajů lze konstatovat následující:

Předpoklad č. 3 se provedeným průzkumem nepotvrdil. Drogová kariéra sice začala u 65% respondentů zneužíváním tkz. měkkých drog, z nichž nejvyšší procento představuje marihuana (*53% respondentů mělo svou první zkušenost s marihuanou, 12% s hašišem*). Jejich procento však nepřesáhlo předpokládanou hranici 80%.

Předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že u více jak 60 % osob z okresu Litoměřice, které jsou z policejní praxe známé jako osoby zneužívající omamné a psychotropní látky nealkoholového typu, sehrála při prvním zneužití drogy klíčovou úlohu parta vrstevníků nebo kamarádů.

Pro předpoklad č. 4 byla použita metoda dotazníku a metoda studia dokumentů.

Na základě zjištěných údajů lze konstatovat následující:

Výše uvedený předpoklad č. 4 se potvrdil. U 65% respondentů sehrála při prvním zneužití drogy klíčovou úlohu parta vrstevníků nebo kamarádů. V 86% respondenti uvedli, že svou první drogu získali od kamaráda nebo známého.

IV. ZÁVĚR

Předkládaná práce věnovala pozornost drogové problematice jako takové. Ze zhodnocení historického vývoje drogové problematiky a způsobů jejího řešení u nás i v zahraničí vyplývá jednoznačný závěr, že drogovou problematiku je nutno chápat jako neustále gradující sociálně patologický jev, který provází lidskou společnost již po mnoho generací, přičemž tento negativní jev pozvolna přechází z delikventní subkultury i na normální populaci. Dosud se s ní nedokázal vypořádat žádný společenský systém. Příčiny strmého nárůstu sociálně patologických jevů je nutné hledat v selhávající a špatné funkci rodin, alkoholismu, nedostatečné kontrole volného času mládeže i výskytu anomálních jedinců ve společnosti a částečně i v ekonomické a celkové situaci ve společnosti. Nelze též opomenout, že problém samotných drog pak přímo souvisí s dalším negativním jevem, kterým je trestná činnost provázející abúzus drog. Její objasňování a dokazování je někdy velmi obtížné, zejména je-li páchána organizovanými zločineckými strukturami zabývajícími se velmi často samotnou distribucí drog. Musíme si uvědomit, že pokud zde budou lidé, kteří drogy zneužívají, najdou se vždy tací, kteří se na tomto budou snažit obohatit, a to téměř výhradně nezákonným způsobem. Přitom nikde ve světě neexistuje taková právní úprava, která by zneužívání drog zcela eliminovala. Drogová problematika tu byla, je a bohužel do budoucna pravděpodobně i bude. Je však nutno hledat cesty, které by tento negativní jev účinně potlačovaly a co nejvíce chránily společnost před destruktivním vlivem drog.

Samotná teoretická část práce byla zaměřena na stručný historický vývoj drogové scény, včetně členění drog a forem jejich zneužívání. V praktické části se autor zaměřil na problematiku zneužívání omamných a psychotropních látek nealkoholového typu v okrese Litoměřice a na trestnou činnost osob tyto látky zneužívajících, s důrazem na zjištění důvodů jejich protiprávního jednání, zjištění počtu osob ze zkoumaného vzorku, které se dopouští trestné činnosti, ale také ke zjištění iniciační drogy, a k tomu, jakou úlohu sehrálo nejbližší okolí jedince při jeho prvním zneužití psychoaktivní látky. Během průzkumu, který byl realizován v průběhu druhé poloviny roku 2006, byly od respondentů zkoumaného vzorku 52 osob získány informace, ze kterých je možno usuzovat na to, že se více jak v 70% dopouští nebo dopouštělo trestné činnosti, přičemž motivací jejich protiprávního jednání byla v nadpoloviční většině snaha opatřit si prostředky k pořízení drogy. Jak výsledky naznačují, lze se domnívat, že drogová kariéra u 65% respondentů

začala zneužíváním produktů konopí (*Canabis sativa*), přičemž u 65% respondentů sehrála při prvním zneužití psychoaktivní látky klíčovou úlohu parta vrstevníků nebo kamarádů a v 86% respondentů svou první drogu získalo od kamaráda nebo známého. V současné době je v 65% jejich hlavní drogou pervitin.

Pro správné pochopení problému toxikomanie a přístupu ke zneužívatelům omamných a psychotropních látek je nutno si zodpovědět několik zásadních otázek.¹⁷ Je uživatel drogy pouhou „obětí“ nebo také podílníkem na obchodu s drogami? Chceme, aby lidé drogy nebrali, nebo jim chceme pro pohodlnější aplikaci drog vytvářet podmínky tím, že z nich uděláme oběti, vyměňujeme jim zdarma injekční stříkačky a jiný zdravotní materiál, léčíme následky zneužívání a podobně? Má každý skutečně právo na to, aby se sebeпоškozoval? Pokud ano, může přitom ohrožovat okolí a ostatní členy společnosti v níž žije? Jestliže se k užívání drog rozhodne sám a dobrovolně, má si také sám hradit veškeré náklady na svého „koníčka“ včetně léčení zdravotních následků, nebo je společnost povinna mu náklady hradit ze společných prostředků?

Pravděpodobně každý z nás má na tyto otázky pohotovou odpověď. Při hlubším zamyšlení však začneme pochybovat. Nejsme příliš tvrdí? Nelze těmto lidem již pomoci? Vždyť i oni jsou nebo byli pro někoho blízcí. Mají rodiče, sourozence, jiné příbuzné a známé. Nemáme na tom také svůj podíl chyby svým přístupem? Ať již je to jakkoli, je zapotřebí naznačeným problémům zejména předcházet, než již vzniklé řešit. Proto je, a zcela jistě bude i v budoucnu, dobře cílená prevence jedno z nejúčinnějších opatření v řešení této problematiky.

V. NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Naprosto zřejmé je, že nejovlivnitelnější, nejvnímavější a nejzranitelnější ve vztahu k drogám je nejmladší generace. Sem patří děti a mládež již od školou povinného věku. A zejména k nim by měla prevence směřovat. Důležité je si uvědomit, že nejvíce na dítě mohou působit rodiče a nejbližší okolí dítěte, tedy další dospělí v okolí dítěte, škola, vrstevníci atd. Nemůžeme však opominout ani vliv sdělovacích prostředků, reklamy a dostupnosti či nedostupnosti drog. Proto autor pro praxi navrhuje následující opatření.

¹⁷ Borník, 2001, s. 2

- a) Najít nejvhodnější způsob, jak účinně informovat rodiče o nejrozšířenějších druzích drog, jejich účincích, projevech a skrytém nebezpečí, motivovat je v tomto směru k aktivním diskusím s dětmi.
- b) Ve větší míře provádět prevenci na základních školách za využití interaktivních programů při aktivní účasti žáků (*vhodné by bylo i zapojení rodičů*).
- c) Již od prvního stupně základní školy zavádět do škol výukové programy, které by učily děti jak se mají chovat v situaci, když se setkají s drogou a jak ji odmítnout.
- d) Ve větší míře a častěji zařazovat otázky drogové problematiky do vhodných výukových předmětů na základních školách, kde by měli svůj prostor i věci znalí odborníci.
- e) Zaměřit se na vytvoření vhodných prostorů a podmínek k tomu, aby dítě mohlo kvalitně trávit svůj volný čas a mělo možnost realizovat svou zájmovou činnost (*zpřístupnění sportovních a kulturních zařízení mládeži, otevírání nových zájmových kroužků s dostatečnou kapacitou atd.*).

Autor se domnívá, že jednou z nejpodstatnějších složek primární drogové prevence je působení rodičů na děti a to zejména radou, příkladem, vysvětlením. Směrodatnými jsou potom základní znalosti rodičů o drogové problematice. Ty jsou však v mnohých případech nedostačující a většina tíhy zodpovědnosti tak leží na školských a vzdělávacích zařízeních.

VI. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BORNÍK, M. *Drogy – co bychom o nich měli vědět*. 1. vydání. Praha: Themis, 2001. 31 s. ISBN 80-85821-98-2.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000, 2004, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
- CHMELÍK, J. *Drogy a mládež*. In bulletin odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra. 2000.
- MAREŠOVÁ, A., NEČADA, V., SLUKOVÁ, K., SOCHŮREK, J., ZEMAN, P. *Drogy a česká vězeňská populace v kontextu drogové scény a trestně právní legislativy*. 1. vydání. Praha: Kufr, 2003, 122 s. ISBN 80-7338-018-8.
- NETÍK, K., BUDKA, I., NEUMANN, J., VÁLKOVÁ, H. *K osobnosti kriminálního toxikomana*. 1. vydání. Praha: Psychiatrické centrum, 1991, 118 s. ISBN 80-85121-25-5.
- PAVLOVSKÝ, P., MALÁ, E., PROCHÁZKA, L., ŠRUTOVÁ, L. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada, 2004, 204 s. ISBN 80-247-0542-7.
- PRESL, J. *Drogová závislost – může být ohroženo i Vaše dítě?* 2. vydání. Praha: Maxdorf, 1995, 88 s. ISBN 80-85800-25- X.
- SMĚJA, F. *Celosvětový trend v oblasti drog*. 2003.
<http://www.internet.bb/casopisy/studie/translo.html>
- SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie: Sociálně patologické jevy*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita, 2001, 47 s. ISBN 80-7083-495-1.
- ŠEJVL, J. *Mortalita uživatelů drog III*. In bulletin Národní protidrogové centrály. 4/2002. ISSN 1211-8834.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
- VEČEŘOVÁ, L. *Nealkoholové drogy*. In bulletin redakce časopisu Policista – Andělé na jehle netančí, 2000.
- Zákon č. 140/1961 Sb. s komentářem

VII. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 : typické obydlí toxikomanů (*viz text s. 21*)

Příloha č. 2 : produkty konopí (*viz text s. 28*)

Příloha č. 3 : pervitin, ukázka následků tělových halucinací, ukázka chorobné vyhublosti (*viz text s. 29*)

Příloha č. 4 : kokain (*viz text s. 29*)

Příloha č. 5 : heroin (*viz text s. 32*)

Příloha č. 6 : dotazník (*viz text s. 35*)

Příloha č. 7 : příběh moderátorky Terezy Pergnerové (*viz text s. 55*)